
**TIETOKONE OSANA ESIOPETUKSEN JA
VARHAISKASVATUKSEN OPPIMISYMPÄRISTÖÄ
HYVINKÄÄLLÄ**

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Sosiaalialan koulutusohjelma

Lahdensivu, kevät 2013

Anne-Marie Knape

LAHDENSIVU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipedagoginen varhaiskasvatus

Tekijä	Anne-Marie Knape	Vuosi 2013
Työn nimi	Tietokone osana esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä Hyvinkäällä	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata ja tukea esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen oppimisympäristön rakentumista lahjoituksena saaduille KidSmart-tietokoneille. Opinnäytetyön toimeksiantajana oli Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuspalvelut.

Opinnäytetyön taustateoria oli ekspansiivinen oppiminen ja kehittävä työn tutkimus. Koska teoriat olivat hyvin laajat, tässä opinnäytetyössä pitäydettiin vain teorioiden päälinjauksissa.

Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeiden avulla. Kyselylomake lähetettiin kaikkiin KidSmart-tietokoneen lahjoituksena saaneisiin päiväkoteihin yhdelle kasvattajaryhmälle vastattavaksi. Kysymykset olivat avoimia kysymyksiä. Ne peilasivat ekspansiivisen oppimisen syklejä. Näin ollen opinnäytetyön luonne muodostui kvalitatiiviseksi. Kysymyslomakkeista saatua aineistoa käsiteltiin teemoittelun avulla.

Tutkimuksen mukaan lähes kaikki kyselylomakkeen palauttaneet päiväkotiryhmien kasvattajat olivat kyenneet kehittämään lapsiryhmänsä oppimisympäristöä KidSmart-tietokoneen avulla. Vastauksista ilmeni, kuinka tietokoneen mukana tulleita pelejä oli pelattu. Tietokonetta oli hyödynnetty erilaisissa projekteissa ja tiedonhankinnassa. Haasteiksi koettiin kasvattajien puutteelliset ATK-aidot, ajanpuute pedagogiikan rakentamiseen sekä lasten ja henkilöstön vaihtuvuus. Haasteita ratkottiin ja pedagogiikkaa kehitettiin yhteisen arvioinnin myötä. Toiminta viittasi suoraan ekspansiivisen oppimisen oppimissykliin. Vanhaan toimintakulttuuriin liitettiin yhdessä luodun uuden näkemyksen myötä uusia osia. Kyseinen toiminta oli verrattavissa ekspansiivisen oppimisen sykleihin.

Avainsanat: varhaiskasvatus, ekspansiivinen oppiminen, oppimisympäristö, mediakasvatus, tietokone

Sivut 39 s. + liitteet 13 s.

Lahdensivu
Degree programme in Social Services
Sosiopedagogical Education

Author	Anne-Marie Knape	Year 2013
Subject of Bachelor's thesis	Computer as a component in the learning environment of the pre-school teaching and early childhood education and care in Hyvinkää	

ABSTRACT

The aim of the thesis was to describe how the learning environment of pre-school teaching and early childhood education and care could be developed with the KidSmart computers, which were received as a donation. The client of the thesis was the Early Childhood Education and Care Services of the City of Hyvinkää.

Expansive learning and developmental work research served as the background theory for this thesis. Due to the wide extent of the theories, this thesis only focused on the main outlines. The research data were gathered with a questionnaire, which was sent to one team of early childhood educators in each daycare centre that had received a KidSmart computer. The questionnaire consisted of open questions reflecting to the cycles of expansive learning. Consequently, the thesis became qualitative by nature. The gathered data were analysed using deductive content analysis.

The thesis showed that almost all the respondents had been able to develop the learning environment in their daycare group using the KidSmart computer. The answers revealed how the computer games had been used. The computer had been exploited in different kinds of projects and information gathering. As challenges were listed insufficient computing skills of the pre-school teachers, lack of time to develop pedagogy as well as the turnover of children and staff. The challenges were tackled with discussion and common planning. The process could be compared with the cycles of expansive learning. The pedagogy was developed by asking for advice and hints from other teams. The games and programs were studied together with the children.

Keywords early childhood education and care, expansive learning, learning environment, media education, computer

Pages 39 p. + appendices 13 p.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	KÄSITTEET.....	2
2.1	Kehittävä työntutkimus	2
2.2	Ekspansiivinen oppiminen	3
2.3	Mediakasvatus	4
2.3.1	Kasvattajan toimintaa ohjaavat näkökulmat.....	4
2.3.2	Lukutaito ja digitaalinen osallisuus	8
2.3.3	Tietokone osana oppimisympäristöä	9
2.4	Oppimisympäristö	11
2.4.1	Säädökset ja ohjaus.....	11
2.4.2	Kasvatuskumppanuus	14
2.5	Lapselle luontaiset tavat toimia ja oppia	15
2.5.1	Leikki.....	15
2.5.2	Liikkuminen	17
2.5.3	Taiteellinen ilmaiseminen ja kokeminen	19
2.5.4	Tutkiminen	20
3	TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	21
4	AINEISTON HANKINTA.....	22
4.1	Laadullinen tutkimus.....	22
4.2	Kysymyslomake	22
5	AINEISTON ANALYYSI	24
5.1	Laadullisen analyysin muodot.....	24
5.2	Teorialähtöinen sisällönanalyysi	25
6	TUTKIMUSTULOKSET	26
6.1	Tietokoneen käyttötavat	26
6.2	Kasvattajien kohtaamat haasteet	27
6.3	Kasvattajien ratkaisut haasteisiin	28
6.4	Toiminnan kehittäminen	29
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	31
8	POHDINTA.....	36
	LÄHTEET	38
Liite 1	Perehdytyksen vuosikello	
Liite 2	Tutkimuksen kyselylomake	

1 JOHDANTO

Vuonna 2008 Hyvinkään kaupungin varhaiskasvatuspalvelut sai IBM:ltä lahjoituksena viisi lapsille suunnattua KidSmart-tietokonetta. Syyskuusta 2009 toukokuuhun 2010 lahjoituksen saaneiden päiväkotien kasvattajista koostunut ryhmä kokoontui ja rakensi sisältöjä pedagogiikkansa tueksi taapamisista saamiensa ideoiden ja näkemysten turvin.

Minulle on noilta alkuvuosilta jäänyt mieleen eräs IBM:n järjestämä Sardonkorjuu-koulutuspäivä Helsingissä. Kouluttaja näytti You Tubesta videon nimeltä AVision of K-12 Students Today. Näkemäni kokonaisuus vaikutti minuun vahvasti. Videon myötä oivalsin, kuinka suuri merkitys tietotekniikalla ja mediakasvatuksella on lasten elämässä. Sen myötä ymmärsin velvollisuuteni kasvattajana tukea ja opastaa lapsia hyödyntämään mediaa ikätasonsa mukaisesti.

Vuoden 2010 lopussa IBM lahjoitti 10 KidSmart-tietokonetta lisää. Silloisessa Hyvinkään esiopetuksen suunnitelmassa vuodelta 2004 oli maininta: ”nykyaikaisessa oppiympäristössä tulee olla mahdollisuus mediatekniikan käyttämiseen”. Viiden tietokonelahjoituksen saaneen päiväkodin koordinaattorina toimiminen osoitti, että kasvattajat tarvitsevat konkreettista tukea kehittääkseen oppimisympäristöään.

Tein Perehdytyksen vuosikellon (Liite 1), jotta kasvattajat voisivat rakentaa ryhmiensä pedagogiikkaa päiväkotinsa arvopohjan, lasten tarpeet ja tavoitteet huomioiden. Vahvana viitekehyksenä vuosikellossa on sosiaalipedagoginen innostaminen kytkettynä Hyvinkään varhaiskasvatuksen perusteisiin ja Esiopetuksen suunnitelmaan vuodelta 2004 sekä valtakunnalliseen Esiopetuksen perusteisiin 2010. Tämän lisäksi loin Kisälli-Oppipoika-mallin perehdytyksen tueksi. Mallin nimi ei ole sattumanvarainen. Olen liittänyt kyseiseen toimintamallin nimeen näkemyksen elinikäisestä oppimisesta ja siitä, kuinka dialogisuus mahdollistaa niin oppipojan kuin mestarinkin taitojen kehittymisen.

Oli itsestään selvää, että opinnäytetyöni liittyisi lapsiin ja tietokoneisiin. Tukiessani Hyvinkäällä viiden päiväkodin varhaiskasvattajia toiminnan ideoinnissa ja rakenteiden luomisessa koin vahvasti, että minulla oli aikaisempien kokemuksieni myötä jaettavaa. Pedagogiikan kehittäminen oli mielenkiintoista; koin uuden luomisen ajoittain myös haasteelliseksi.

Pohdin pitkään opinnäytetyöni teoriapohjaa. Hämeen ammattikorkeakoulun sosiaalipedagogiikan tunneilla käsitelimme Yrjö Engeströmin kehittävän työntutkimuksen ja ekspansiivisen oppimisen teoriaa. Ekspansiivinen oppiminen kuvasi hyvin konkreettisesti käymäämme oppimisprosessia noiden viiden hyvinkääläisen päiväkodin varhaiskasvattajien kanssa. Engeström on soveltanut teorian sa kulttuurihistoriallisesta toiminnan teorias ta. (Engeström 2004, 9.)

2 KÄSITTEET

Avattavia käsitteitä ovat ekspansiivinen oppiminen, oppimisympäristö ja mediakasvatus. Näiden lisäksi avataan leikki, liikkuminen, taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen sekä tutkiminen lapselle luontaisina tapoina toimia ja oppia. Ekspansiivinen oppiminen on hyvin laaja ja monikerroksinen tapahtuma. Tässä opinnäytetyössä pitäydytään kyseisen oppimiskäsityksen perusteissa.

Vaikka opinnäytetyöni nimi ja tutkimuskysymykset käsittävät vain tietokoneen liittämisen osaksi lasten oppimisympäristöä, näen oppimisympäristön uuden osan laajasti katsottuna liittyvän mediakasvatuksen sisältöalueisiin ja tavoitteisiin. Siksi tässä opinnäytetyössä yhtenä avattavana käsitteenä on mediakasvatus.

Kolmantena avattavana käsitteenä on oppimisympäristö. Tässä opinnäytetyössä pitäydytään avaamaan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen oppimisympäristöä siten, kun se yleisen tuen myötä on ohjeistettu.

2.1 Kehittävä työntutkimus

Ekspansiivisen oppimisen juuret ovat 1920 – 1930 -luvuilla. Tällöin venäläiset psykologit Lev Vygotsky ja Aleksei N. Leontjevin ryhtyivät tarkastelemaan ihmistä osana kulttuuriaan ja ympäröivää yhteiskuntaa. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2007, 61.) Syntyi kulttuurihistoriallinen toiminnan teoria. Teoriassa yksilö huomioitiin osana ympäröivää todellisuuttaan. He toimivat ja liittyivät toisiin ihmisiin kulttuurin avulla. Tällöin heidän toimintatavat muuttuivat ajan myötä. (Engeström 2004, 9.)

Yrjö Engeström on kehittänyt kulttuurihistoriallista toiminnan teoriaa eteenpäin Suomessa 1980-luvun alusta alkaen. Tällöin syntyi kehittävä työntutkimuksen teoria. Oleellista teoriassa on näkemys siitä, kuinka toiminnan kautta syntyy väylä yksilön ja toimintaympäristön välille. Yksilö voi vaikuttaa toimintajärjestelmään ja toimintajärjestelmä vaikuttaa osaltaan yksilön tekoihin ja ominaisuuksiin. Kehittävä työntutkimus on koko työyhteisön muutosprosessi. Siinä yhdistyvät työn tutkimus, sen kehittäminen ja koulutus. Näin toimien menetelmä osallistaa kaikki toimijat yhteistyöhön. Ratkaisut ja uudet yhdessä prosessoidut toimintamallit tulevat työn sisältä työntekijöiden yhteisen analysoinnin kautta. (Engeström 1995, 11–12.)

Heikkinen, Rovio ja Syrjälä (2007, 61–62) luonnehtivat kehittävää työntutkimusta sekä käytännölliseksi että tekniseksi. Kiinnitettäessä huomio työnjaon periaatteisiin ja tarvittaessa niihin tehtäviin muutoksiin arvioinnin pohjalta puhutaan teknisestä työntutkimuksesta. Tarkoituksenmukaiset työvälineet kuuluvat tähän samaan lajitteluun. Kehittävän työntutkimuksen tavoite on ymmärtää työhön liittyviä ongelmia toimijoiden näkökulmasta. Ymmärrystä lisää tieto siitä, kuinka työtä tehdään; myös tieto työhön liit-

tyvästä puheesta on merkityksellistä. Edellä mainitut havainnoinnin kohdet tuovat praktisen tutkimusotteen.

Suomessa on sovellettu kehittävän työntutkimuksen näkökulmia ja menetelmiä laajalti. Niistä yksi on muutoslaboratorio. Sen avulla koko työyhteisö kehittää toimintaansa tutkijoiden kanssa. Kehitys on pitkäjänteinen muutosprosessi. Työn analysoinnin kautta tuodaan esiin mahdolliset ongelmat ja työn haasteet. Ajan myötä tulleita toimintamalleja muutetaan yhteisten uusien näkökulmien myötä. Uudet toimintamallit kehittyvät yhteisten näkemysten pohjalta. Tässä muutoksessa tarvitaan kaikkien toimijoiden aktiivista ja aloitteellista otetta. (Heikkinen ym. 2007, 61–62.)

2.2 Ekspansiivinen oppiminen

Engeströmin mukaan ekspansiivinen oppiminen ei ole suoraviivaista, eteenpäin suuntautunutta oppimista, vaan kehitys kulkee kehämäisesti oppimisyykleinä. Oppimisprosessit ovat pitkäaikaisia. Ajoittain saattaa tuntua, että kehitys ei etene toivotulla tavalla, vaan yhdessä tehdyt kehittämisprosessit vievät käytänteitä taaksepäin. Se, että organisaation kehittämistarpeet on määritelty ja uudet rakenteet muutokselle suunniteltu ei vielä riitä. Vasta, kun uusi toimintamalli on käyttöönoton jälkeen vakiintunut uudeksi toimintatavaksi, voidaan puhua Engeströmin mukaan prosessin valmistumisesta. (Engeström 2004, 60.)

Ekspansiivisen oppimisen voimavara on dialogisuus. Eriävät näkökulmat ja mielipiteet saattavat aiheuttaa väittelyä osapuolten kesken. Engeström painottaa, että tärkeintä on rakentaa elinvoimainen toimintamalli. Tämä mahdollistuu, kun osapuolet kykenevät avoimesti kuvaamaan vallitsevia käytänteitä ja muodostamaan eri vaiheiden kautta yhteisen toimintatavan. (Engeström 2004, 59–63.)

Ekspansiiviselle oppimisteorialle on nimetty kolme eri vaihetta. Kyseenalaistamisen vaiheessa koetaan tyytymättömyyttä koko toimintajärjestelmässä vallitseviin olosuhteisiin. Epäonnistumiset ja työssä esiintyvät ristiriidat kuvaavat tätä vaihetta. Ristiriitaisuutta Engeström havainnollisti, kuinka sairaanhoidossa yhtäältä korkea laatu ja kustannustehokkuus sekä toisaalta perusteellinen hoito ja säästäminen yhtäaikaaisesti toteutuvat. Analyysivaiheessa ristiriidat kärjistyvät. Tutkittaessa koko toimintajärjestelmää ristiriidat havaitaan tiettyjen tekijöiden kykenemättömyydeksi toimia odotetulla tavalla. Tätä nimitetään toisen asteen ristiriidaksi. (Engeström 2004, 60.)

Engeström (2004, 62) on havainnollistanut kyseistä vaihetta esimerkiksi siitä, kuinka moniongelmaisten ja pitkäaikaissairaiden lasten laaja hoitokenttä ei kykene yhdessä toimimaan lasten parhaaksi. Toisen asteen ristiriita johtaa uuden toimintamallin kehittämiseen ja käyttöönottoon. Uudet työtavat ja rakenteet eivät löydä paikkaansa vanhojen menetelmien ja rakenteiden rinnalla. Syntyy kolmannen asteen ristiriita, joka vie tarpeillaan ja ratkaisullaan osaltaan kehitystä eteenpäin. Neljännen asteen ristiriita syntyy silloin, kun organisaatio on kehittänyt toimintamalliaan ja liittää uusia kehitettyjä menetelmiä yhteen yhteistyökumppanin kanssa toimiviksi.

Kehittävä työntutkimus käyttää prosessissa apunaan ekspansiivisen oppimisen sykliä. Kehittäminen perustuu nykytilanteen kartoitukseen, esimerkiksi haastattelemalla työntekijöitä tai videoimalla työskentelyä. Myös toiminnan kehittymisen arviointia pidetään merkityksellisenä. Kartoituksesta saadun tiedon myötä työntekijöille muodostuu kokonaiskuva työstä toimintamalleineen, sen historiasta nykypäivään. Prosessia vetävät kouluttajat tukevat työntekijöitä antamalla työskentelyohjeita, joiden myötä työntekijät analysoivat saatua aineistoa ja rakentavat uusia toimintamalleja. (Engeström 1995, 126.)

2.3 Mediakasvatus

Media on läsnä pienen lapsen elämässä jatkuvasti. Ammattikasvattajan vastuu on tukea lasta tässä todellisuudessa. Tuki on mediakasvatusta. Mediakasvatus tulisi olla yhtä luontevaa kuin mikä tahansa varhaiskasvatuksen sisältöalue. Oleellista on, että kasvattaja ymmärtää median jatkuvan läsnäolon ja arkisuuden. (Kylmänen 2010, 9.)

Mediakasvatusseuran julkaisemassa tutkimusraportissa todetaan, että mediakulttuuri ympäröi lasta jo hyvin varhaisesta vaiheesta alkaen. Tutkimusraportissa viitataan lasten oikeuksiin, siihen, kuinka tämä lapsille kuuluva oikeus tulisi tunnistaa ja tunnustaa. Kotilaisen (Kotilainen 2011,6) mukaan, toimimalla tutkimusraportin ehdottamin näkemyksin, tuetaan lasten ilmaisun ja osallistumisen mahdollisuuksia sekä edistetään lasten tiedonsaantia ikätaso huomioon ottaen. Lapsella on oikeus aikuisen tukeen - oli lapsi mediankäyttäjänä tai aktiviteeteissaan mediakulttuurin parissa.

Jo 0–2-vuotiaat lapset ovat vahvasti median piirissä. Yhdessä vanhemman tai muun aikuisen kanssa lapset katsovat televisiota ja kuvataallenteita. He kuuntelevat äänikirjoja, radiota ja äänitteitä. Alle vuoden ikäisillä lapsilla on digitaalisia pelejä. He ovat Internetin ja kännykän käyttäjiä. (Kotilainen 2011, 6.)

Ikävuosina 3–4 pienten lasten mediankäyttö edellä mainituilla medioilla syvenee. Tässä ikävaiheessa lasten mediamaku alkaa eriytyä ja tyttöjen ja poikien tiet alkavat erkaantua. Mediatekstien herättämät tunteet, kuten jännitys ja ilo, ovat merkityksellisiä. (Kotilainen 2011, 6.)

5–6-vuotiaiden lasten pääsääntöiset mediat ovat televisio ja kirjat. Kuvataallenteiden, äänitteiden ja radion käyttö on vähentynyt. Niiden tilalle on noussut Internetin käyttö, digitaalisten pelien pelaaminen ja lehtien lukeminen. Tyttöillä ja pojilla on omat mediamieltymyksensä. (Kotilainen 2011, 6.)

2.3.1 Kasvattajan toimintaa ohjaavat näkökulmat

Kotilaisen (2002, 37) mukaan mediakasvattaja haluaa kehittää omia mediataitojaan ja hän on tiedonhaluinen sekä utelias. Kotilainen puhuu sitoutumisesta kasvun ja oppimisen edistämiseen aihealueella, aktiivisen oppi-

misen työtapojen hallinnasta ja edistämisestä, pyrkimyksestä yhteistyöhön ja vuorovaikutukseen sekä kriittisestä autonomiasta viestintäkasvattajana.

Sitoutuminen on kasvattajan kiinnostusta mediaan ja omien mediataitojen kehittämiseen. Aktiivisilla työtavoilla tarkoitetaan esimerkiksi projektityöskentelyä, jossa lapset käyttävät median eri viestimiä apunaan ja ovat aidossa vuorovaikutuksessa keskenään. Tällaisten oppimisympäristöjen rakentaminen on kasvattajan tavoitteellista ja suunnitelmallista opetusta ja oppimaan tukemista. Yhteistyöpyrkimyksellä ja vuorovaikutuksella tarkoitetaan opettajien ja vanhempien väliseen yhteistyöhön. Yhteistyökumppanina voi olla paikallisen median. Kriittinen autonomia merkitsee kasvatustajalle opetukselle laadittuihin tavoitteisiin sitoutumista ja omaan mediakasvattajuuteen kriittistä ja arvioivaa suhtautumista. (Kotilainen 2002, 37.)

Mediakasvatusta voidaan tarkastella neljästä eri näkökulmasta. Kasvattajan tulisi tietää ja tiedostaa median taustojen ja median omistussuhteiden takana vaikuttavat tekijät niin paikallisesti kuin valtakunnallisestikin. Nämä yhteiskunta- ja kulttuurikriittiset näkökulmat kohtaavat lapset esimerkiksi elokuvien ja pelien oheistuotteiden myötä. Kasvattajan tulee suoda tytöille ja pojille yhtäläiset leikin mahdollisuudet elokuvista tai peleistä tuotetuilla leluilla. (Kylmänen 2010, 13.)

Suojelullisen näkökulman mukaan lapsen tulee nauttia mediasta turvallisessa ympäristössä. Lapsella on Kylmästä (2010, 19) lainaten samat oikeudet käyttää mediaa kuin aikuisella, ei vain oppiakseen vaan purkaakseen jännitystä katsomalla urheilukilpailuja tai unohtaakseen hetkeksi nykyisyyden ja katsoakseen iälleen sopivia viihdesarjoja ja lastenohjelmia.

Toinen näkökulmaan kuuluva median käyttötarkoitus on tiedonhankinta ja oman ympäristön tarkkailu. On turvallista tietää, mitä omassa lähiympäristössä tapahtuu. Mediassa työskenteleviin henkilöihin saatetaan luoda kumppanuussuhde. Media tuottaa keskustelua. Keskusteluun voi osallistua mediaa seuraamalla; media tukee siis sosiaalista vuorovaikutusta. Myös omien henkilökohtaisten suhteiden ylläpito mainitaan tässä näkökulmassa. (Kylmänen 2010, 19.)

Kolmantena näkökulmana mainitaan oman identiteetin rakentaminen ja uusiminen. Lasten leikeissä tämä näkyy usein puheenvuoroina ”ole sinä tuo sinipaitainen ja minä olen tuo punatukkainen” tai ”tää ois tuo koira” Vanhempien vastuulla on luoda lapselle turvalliset rajat toimiakseen ja tutustuakseen mediaan ikänsä edellyttämällä tavalla. Kasvatuskumppanuuden myötä tehtävä kuuluu myös kasvattajille. Oleellista on vanhempien ja kasvattajan välinen yhteistyö. Oleellista on myös tarjota lapselle mahdollisuus keskustella median herättämistä tunteista ja ajatuksista aikuisen kanssa. (Kylmänen 2010, 19–20.)

Teknologiakasvatuksellinen näkökulma on varsin laaja. Median eri välineet kuten tietokone, puhelin, erilaiset kamerat, piirtoheitin ja televisio ovat sekä opetuksen kohde että väline. Kun laitteet ovat lapselle sopivan kokoiset käyttää ja hallita, hän keksii luovasti uusia käyttömahdollisuuksia

opettelunsa myötä saadessaan siihen mahdollisuuden. Se, kuinka teknologiskasvatus vaikuttaa lapseen, on suoraan johdettavissa lapsen ympäristössä vallitsevista arvoista ja normeista. Osa kasvattajista ja vanhemmista on huolestunut peliriippuvuuden kehittymisestä liiallisen tietokoneella pelaamisen johdosta. Pelien virtuaaliset maailmat syrjäyttävät lapsen omasta ympäristöstään. (Kylmänen 2010, 23.)

Kylmänen (2010, 13–24) muistuttaa myös toisenlaisesta syrjäytymisestä. Mikäli lapsen kotona ei ole tietokonetta, lapsi ei pääse harjoittelemaan tietokoneen ja Internetin käyttöä. Tällöin lapsi jää tietotekniikasta osattomaksi. Koulut ja päiväkodit poistavat eriarvoisuutta mahdollistamalla lasten työskentelyn tietokoneilla. Oleellista tutustumisessa on opettaa lapsille ajatus, että median eri välineet ovat vain välineitä. Niiden avulla lapset ilmaisevat itseään tai kehittävät omia mediatuotoksiaan. Esiopetusikäisillä lapsilla opetus on luonteeltaan toiminnallista ja kokonaisvaltaista. Kokeellisuudella on suuri merkitys.

Kasvattajia veloitetaan liittämään esiopetukseen taidekasvatuksellisen ja ilmaisullisen mediakasvatus. Esiopetuksen perusteiden mukaan ”lapselle tarjotaan tilaisuus tutustua viestintävälineisiin ja harjoitella niiden käyttöä. Lapsen kanssa tarkastellaan kuvia ja keskustellaan niiden merkityssisällöistä ja kuvailmaisusta”(Esiopetuksen suunnitelman perusteet 2010, 17).

Taidekasvatuksellisella mediakasvatuksella tuetaan ja opastetaan lasta ilmaisemaan itseään mediaa hyödyntäen. Lapsesta kehittyy aikuisen tuella rohkea ja innokas oman mediakulttuurin tuottaja ja hänen äänensä tulee kuulluksi. Taidekasvatuksellisella mediakasvatuksella tarkoitetaan myös lapsen tukemista ja opastamista nauttimaan median sisällöistä. Kylmänen (Kylmänen 2010, 25) on todennut, kuinka ”taidekasvatuksellisesta näkökulmasta vastaanottamiseen liittyy eläytyminen, esteettinen elämys, kokemus, tunteminen, ymmärtäminen ja oman identiteetin rakentaminen”.

Alle kouluikäisten lasten mediakasvatuksen tavoitteena on tukea ja opastaa kriittisen mediataidon oppimisessa. Tällä tarkoitetaan asteittaista medialaitteiden hallintaa, oman näkemyksen ja kriittisen mielipiteen luomista mediateksteihin, vuorovaikutusta median avulla sekä omien tunteiden tunnistamista ja hallintaa liittyen median tuottamiin mediateksteihin. Tavoitteena on tukea lasta niin, että hän kykenee käyttämään mediaa itselleen turvallisesti, itsensä tuntien. Tämä kattaa roolit käyttäjänä, tuottajana ja vastaanottajana. Keskeisinä osa-alueina mainitaan turvataidot, tunnetaidot, sosiaaliset taidot ja median vastaanottamiseen, tuottamiseen ja kommunikointiin liittyvät taidot. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 17.)

Turvataidot suojaavat lasta kasvun ja kehityksen kannalta haitallisilta ja uhkaavilta mediateksteiltä. Aikuisen tulisi olla aina läsnä tai olla saatavilla lapsen käyttäessä mediaa. Aikuisen tulisi myös tietää ja hyväksyä lapsen kohtaamat mediasisällöt. Tätä tukee ikärajojen tunteminen liittyen lasten peleihin ja televisio-ohjelmiin. Lapsella tulee olla mahdollisuus kertoa aikuiselle mediasisältöjen herättämistä tunteista ja ajatuksista. Lapset käyttävät mediaa eniten kotona. Kasvatuskumppanuuden myötä vanhempien ja kasvattajien tulisi keskustella perheessä sovituista mediakäytännöistä. Yh-

teisistä mediakäytänteistä voidaan myös keskustella ja rakentaa yhteinen arvopohja esimerkiksi vanhempainilloissa. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 17.)

Lapsen kehityksen ja kasvun kannalta oleellisen merkityksellistä on tunteiden tunnistamisen lisäksi niiden nimeäminen. Tunnetaitoja ja niiden kehittymistä tukemalla lapsi kohtaa median tuottamat sisällöt hänelle turvallisella ja kannustavalla tavalla. Lapsi tutkii yhdessä aikuisen kanssa kuvien herättämiä tunteita, kuuntelee musiikkia tai ympäristössä olevia ääniä ja pohtii niiden herättämiä tunnetiloja. Oleellista on, että aikuinen on lapsen rinnalla ja auttaa lasta sanoittamalla nimeämään tämän kokemat tunteet. Näin lapsi oppii tunnistamaan ja käsittelemään itsessään median herättämiä tunteita. Hän oppii tuntemaan itseään ja tarpeitaan median käyttäjänä sekä tunnistamaan oman mediaympäristönsä. Tähän hän tarvitsee aikuisen tukea, ymmärrystä ja kannustusta. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 18.)

Media ympäristönä tukee lasten yhdessä toimimisen taitoja. Yhdessä pelaaminen tai television katselu kannustaa lapsia vuorovaikutukseen ja leikkiin. Lastenvälistä vuorovaikutuksen kehittymistä tuetaan mediakasvatukselle luontaisilla työtavoilla. Näitä työskentelytapoja ovat esityksien suunnittelussa käytävät keskustelut, niiden toteutus ja itse esittäminen. Oleellista on, että lasten ideointia ja aloitteellisuutta ja ajatuksia kuullaan, kun toimintaa ideoidaan ja käynnistetään. Näin menetellen lapsi ja lapsiryhmä harjaantuvat kuuntelemaan ja myös kunnioittamaan toisten mielipiteitä ja kertomaan omasta näkökulmastaan toisille, kenties koko ryhmälle. Yhteisten suunnitelmien toteuttaminen vaatii yhteistyötä muiden kanssa. Yhteistoiminnallisuuteen saattaa liittyä eri mediavälineiden käytön opettelua ja käyttöä. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 18–19.)

Vastaanottamisen ja tuottamisen taidot ovat neljäs keskeinen osa-alue, jonka avulla tuetaan lapsen kriittisen medialukutaidon kehittymistä. Tavoitteena on, että lapsi kykenee ikänsä mukaisesti kertomaan ja pohtimaan eri mediatekstien tuottamia kokemuksia ja kertomaan niistä oman mielipiteensä. Näin lapsi saa kokemuksia itsestään median käyttäjänä. Hän oppii tekemään valintoja ja keskustelemaan tekemistään valinnoista toisen kanssa. Hän oppii arvioimaan valintojaan keskustelun myötä. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 19.)

Tuottamisen myötä lapsen tekniset taidot karttuvat ja lapsia opastetaan hyödyntämään eri mediavälineitä ilmaisun keinoina. Tuloksina voi olla lasten tuottamia näyttelyitä ja mediaesityksiä. Näin menetellen lapsi tutustuu median eri toimintatapoihin ja rakenteisiin. Lapsesta tulee lasten mediakulttuurin luoja. Lapsi saa äänensä kuuluviin. Oleellista on myös, että lasten kognitiiviset, motoriset ja tekniset taidot kehittyvät. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 19.)

2.3.2 Lukutaito ja digitaalinen osallisuus

Uudessa lukutaitotutkimuksessa ja sosiokulttuurisessa lukukäsityksessä on painotettu lukutaidon käytännöllisyyttä. Kupiainen ja Sintonen (Kupiainen & Sintonen 2009, 46) kuvaavat lukutaitoa ihmisen jokapäiväiseen elämään liittyvänä arjen ulottuvuutena. Heidän mukaansa nykyisessä lukutaidon näkemyksessä painotetaan lukemisen ja kirjoittamisen sosiaalista näkökulmaa. Lankshearin ja Knobelin (2007) mukaan sosiokulttuurisesta näkökulmasta katsottuna lukutaidossa on kyse sosiaalisista käytänteistä. Lukutaito on siis hyvin laaja käsite. Käsite on laajempi kuin graafiset merkit sekä luku- ja kirjoitustaito. Lukutaito tulisi ymmärtää käytännön näkökulmasta ja siitä, kuinka lukutaitoa sovelletaan. Tällöin lukutaidon osa-alueita ovat esimerkiksi kalenterin käyttö, päiväkirjojen ja blogien lukeminen ja kirjoittaminen sekä iltasatujen lukeminen ja animaatioiden tekeminen. Osallisuuden kulttuuri korostaa lukutaitojen sosiaalista luonnetta. Se muuttaa lukutaidon fokuksa individuaalisesta yhteisön osallistumisen suuntaan.

2010-luvulla mediakasvatuksen opetuksen ja kasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen tai nuoren omaehtoisen lukutaidon kehittymistä. Lapsi oppii alituisesti kontekstissaan, ei vain perinteisten instituutioiden tuoman informaation kautta. Siksi kasvattajien tulisi toiminnallaan ja opetuksellaan tukea opetettavien sellaisten ajattelumallien ja toimintavalmiuksien kehittymistä, jotka tukevat tätä oppimisen näkökulmaa. (Sintonen 2012, 64.)

Internet voi sosiaalisen ulottuvuutensa myötä tukea käyttäjänsä oman elämän hallinnan näkökulmasta. Sosiaalinen media tukee myös virtuaalista voimaantumista. Tällöin oppijat kykenevät käyttämään tietoverkkoa ja sosiaalisia yhteyksiä elinikäisessä oppimisessaan. Oeschin (2007) mukaan virtuaalinen voimaantuminen on havaittavissa yksilöllisen oppimisen kehittymisenä kokeilevaksi, tutkivaksi, elinikäiseksi ja jopa maailmanlaajuiseksi ryhmäoppimiseksi sekä yksisuuntaisen viestinnän kehittymisenä vuorovaikutteiseksi, globaaliksi ja virtuaaliseksi yhteisöllisyydeksi sekä tietämyksen hankinnaksi ja luomiseksi (Wuorisalo 2010, 93).

Osallisuuden kulttuuri on sekä kasvatuksellinen että pedagoginen haaste. Sintonen (2012, 66) korostaa vastuuntunnon kehittymisen tukemista mediakasvatuksen keinoin. Vastuuntunto on laajempi käsitys kuin näkemys oikeasta ja väärästä. Se on tietoisia valintoja ja osallisuutta sekä omien tekojen ja valintojen mahdollisuuksien tiedostamista niin yksilötasolla kuin digitaalisen yhteisön tasolla. Digitaalinen vastuullisuus on vastuunkantamista osallisuuden myötä tulevista seurauksista sekä toiminnan että ajattelun tasolla.

Vastuullista osallisuutta edistetään tukemalla digitaalisia lukutaitoja. Digitaaliset lukutaidot ovat kokonaisuus, jossa korostuvat digitaaliselle kulttuurille ominaiset reaaliaikaisuus, nopeus, yhteistoiminnallisuus, avoimuus ja julkisuus. Määritelmässä ei korostu digitaalinen taituruus ja laitteiden hallinta vaan elämyksellisyys luovuus ja sosiaalisuus. Tietokoneella leikkimiseen ja pelaamiseen liittyy luovuuden elementtejä, joita voidaan hyödyntää opetuksessa ja opiskelussa. Peleissä harjoitellaan ongelmanratkaisua ottaen huomioon omien valintojen seuraukset perille pääsemiseksi.

Verrattaessa pelien maailmaa esimerkiksi elokuvaan toimijalla on aktiivinen rooli. Hänen tulee olla aktiivinen havainnoitsija, kokeilija ja yrittäjä. Ennen kaikkea hänen tulee kyetä kuvittelemaan. (Sintonen 2012, 68.)

Kriittisen medianlukutaidon perustan rakennus alkaa jo varhaiskasvatuksessa. Prosessi on elinikäinen ja koostuu kolmesta tasosta. Alimmalla taitotasolla puhutaan funktionaalisista taidoista. Niillä tarkoitetaan esimerkiksi kirjan sivun kääntämistä ja erilaisten teknisten laitteiden hallintaa. Teknisillä laitteilla tarkoitetaan esimerkiksi valokuvan ottamista tai cd-levyn laittamista soittimeen. Toisen tason taitoja kutsutaan praktisiksi taidoiksi. Tällöin lapsi tietää, mihin median eri välineitä käytetään. Hän tietää, mihin tilanteisiin liittyy televisio tai sadun kuunteleminen. Lapsi ymmärtää, mikä on valokuvien merkitys niin kotona kuin päiväkodissa. Lapsi kykenee suojaamaan itseään huomatessaan esimerkiksi televisio-ohjelmien olevan liian jännittäviä tai pelottavia. Tälle tasolle luetaan myös mediassa käytetyn ajan hahmottaminen ja mediasta tehtyjen sopimusten noudattaminen. Kriittiset taidot omaava lapsi osaa arvioida itseään ja suhdetta mediaan. Hän osaa arvioida median vaikuttavuutta häneen äänen, värin, ilmeiden tai toiminnan tasolla. Lisäksi lapsi oppii ymmärtämään median mahdollisuuksia ilmaisun ja kommunikaation välineenä. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2008, 20.)

2.3.3 Tietokone osana oppimisympäristöä

Tämän opinnäytetyön yksi tarkoitus on tukea kasvattajia luomaan tietokoneelle paikka lapsiryhmänsä oppimisympäristössä; siksi tässä opinnäytetyön luvussa kuvataan oppimisympäristön rakentumista sen sijaan, että tarkastelun kohteena olisi erilaisten oppimispelien ja menetelmien kirjo.

Lapset pelaavat, tutkivat ja leikkivät tietokoneella yhdessä parin kanssa. Leikissä voi olla useampikin lapsi mukana. Toisen auttaminen, avun pyytäminen, kysyminen, oman näkemyksen perusteleminen ja toisen näkemyksen kuunteleminen kehittävät lasta sekä yksilönä, että ryhmän jäsenenä. Lapsen on helpompi toimia edellä mainituilla tavoilla silloin, kun toimijana on vertainen. Aikuinen on sosiaalisen asemansa myötä auktoriteetti, ja lapsen on vaikeampi pitää kiinni omasta näkemyksestään kyseenalaistaa ja haastaa aikuinen dialogiin. (Muhonen 2001, 43.)

Yhteistoiminnallisen oppimisen muotoja on kolme. Yhteistoiminnallisen synonyymi on kollaboratiivinen. Puhuttaessa saman sosiaalisen aseman omaavien yhteistoiminnallisesta oppimisesta käytetään nimitystä vertaiskollaboratiivinen. Kooperatiivista yhteistyötä nimitetään sellaiseksi toiminnaksi, jossa lapset työskentelevät yhdessä opettajan antaman tehtävän suorittamiseksi. Tällöin lapsilla on yhteinen tavoite. Tavoitteeseen pääsemiseksi lasten tulee sopia työnjaosta ja menetelmästä, kuinka jokaisen yksin suorittama osuus liitetään yhteen annetun tavoitteen saavuttamiseksi. Esimerkkinä kooperatiivisesta yhteistyöstä on oman lehden tekemisen. (Muhonen 2001, 43–44.)

Työskenneltäessä yhteistoiminnallisessa ryhmässä, ts. kollaboratiivisessa ryhmässä, työskentely vaatii jatkuvassa vuorovaikutuksessa olemista koko

projektin ajan. Mukanaolijat suunnittelevat, työstävät ja arvioivat yhdessä tekemäänsä. Esimerkkinä työskentelymallista on ryhmän oman sadun työstäminen. Oleellista prosessissa on itse tekeminen, ei niinkään lopputulos. Päämäärään päästäkseen lasten on päätettävä yhdessä, mitä tehdään ja miksi valitaan jokin työskentelymuoto päämäärän saavuttamiseksi. Yhteistoiminnallisuus on yhteisen ymmärryksen luomista työskentelymuodoista, tavoitteista, mahdollisista ongelmista ja niiden ratkaisuksista. (Muhonen 2001,44.)

Yhteisen näkemyksen luominen on toiminnan ydin. Tämä vaatii oman näkemyksen perustelua ja toisen näkemyksen kuuntelemista. Synteesin tuottaminen tuo jokaisen mukana olevan lapsen osalliseksi yhteiseen tuotokseen. Prosessissa työskentelevillä lapsilla voi olla eri rooleja prosessin kuluessa. Roolit voivat myös vaihdella siten, että yksi lapsista saattaa työskennellä tietokoneella ja toinen pohtii muita vaihtoehtoja. Oleellista on, että toimintamallit ja tavoitteet sovitaan yhteisesti. Näin työskennellen lapset kykenevät rohkeammin arvioimaan kriittisesti prosessin kulkua ja tavoitteisiin pääsemistä verrattuna tilanteeseen, että toisena osapuolena toiminnassa olisi aikuinen. (Muhonen 2001, 44–45.)

Vertaistutoroinnissa taitavampi lapsi ohjaa ja opettaa toista lasta tehtäväsä. Opastaminen ja ohjaaminen voi olla hyvinkin erilaista. Se voi olla suorasanaista käskettävää tai perustua lasten yhteistoiminnallisuuteen. Oleellista on, että sekä opettajana oleva lapsi että oppijana oleva ovat samalla tasolla. Aikuisen opastaessa hänellä on auktoriteettiasema oppilaaseen. Näin ollen noviisina oleva lapsi uskaltaa kysyä ja olla vuorovaikutuksessa eksperttinä toimivan lapsen kanssa rohkeammin kuin, jos häntä olisi opettamassa aikuinen. Tällöin lastenvälinen vuorovaikutus on rikkaampaa ja elävämpää. Vertaistutoroinnissa on myös haasteensa. Ohjeistus voi olla liian kulkimista ja käskemistä. Ekspertti oppii myös tilanteesta. Hän ei ehkä kykene ottamaan huomioon noviisina olevan lapsen tarpeita kylliksi. Näin toiminta jää vain ohjeiden kuuntelemisen ja suorittamisen tasolle, kun se voisi olla myös kokeilemistä, omien valintojen tekemistä ja päätelmiä. (Muhonen 2001, 43–45.)

Oppimisympäristön tulisi tukea lasten uteliaisuutta, mielenkiintoa ja oppimismotivaatiota sekä hänen aktiivisuutta ja itseohjautuvuuttaan. (Esiopetuksen perusteet 2010, 10) Muhosen (Muhonen 2001, 48) mukaan aikuisen rooli lasten oppimisprosessien tukijana sisältää samaisen Esiopetuksen opetussuunnitelmaan kirjatun näkemyksen oppimisympäristöstä. Kasvattajan tehtävänä on tarjota ja saattaa lapsi riittävän haasteellisten oppimiskokemusten äärelle myös tietokoneita hyväksikäyttäen. Lapsi voi työskennellä tietokoneella omalla lähikehityksensä vyöhykkeellä.

Tietokoneohjelmat voidaan jakaa karkeasti avoimiin ja suljettuihin. Niillä kummallakin on oma paikkansa ja tehtävänsä. Suljetuilla tietokoneohjelmilla pyritään esimerkiksi koululaisen kertolaskutaitojen harjaannuttamiseen. Yleensä kyseisiä tehtäviä suoritetaan yksin. Yritysten ja erehdysten kautta lapsi löytää tehtävän oikeat vastaukset. Oikeista vastauksista tietokone palkitsee pelaajaa esimerkiksi kuvin tai äänimerkein, jotka kertovat annetun vastauksen olevan oikea. (Muhonen 2001, 53.)

Avoimilla tietokoneohjelmilla tarkoitetaan tietokoneohjelmia, joissa lapsi kontrolloi ohjelmaa. Ohjelmassa ei ole tällöin valmista käsikirjoitusta, jota lapsen tai lapsiryhmän tulisi seurata tai etsiä. Ohjelma etenee lapsen itsensä tekemien toimintastrategioiden mukaisesti. Myös erilaiset tietokoneiden työvälineohjelmat ovat avoimia tietokoneohjelmia. Tällaisia ovat mm. tekstin- ja kuvankäsittelyohjelmat. Avoimien työvälineohjelmien myötä lapsi saa kokonaisvaltaisia oppimiskokemuksia. Tarkasteltaessa ja arvioitaessa yhdessä lasten kanssa tehtyjä projekteja voidaan projektit pilkkoa osiin ja tutkia niitä hyvinkin tarkasti. Lapset kertovat projektissa esiintyneistä haasteista ja niihin löydettyistä ratkaisuksista perusteineen. Lapset palaavat prosessin eri vaiheisiin ja pohtivat niitä yhdessä aikuisen kanssa. Tätä prosessin arviointia ja analysointia voidaan tehdä meneillään olevan toiminnan kuluessa tai sen päätyttyä. (Muhonen 2001, 54.)

Haasteina tietokoneiden käyttämiselle yhtenä lapsiryhmän työvälineenä Muhonen (Muhonen 2001, 54–55) mainitsee tietokoneiden vähäisen määrän. Aikataulutus voi tuoda omat haasteensa lapsen työskentelyyn tietokoneella. Lapsi saattaa kokea työskentelynsä aikana kiireentunteen ja syvälisen oppimisen sijasta lapsen aika kuluu pelien rämpyttämiseksi. Lapsista on vaikea lopettaa mielekäs tehtävä ajan puutteen vuoksi. Myös siihen palaaminen on haasteellista, varsinkin, jos lapsi ei itse voi vaikuttaa, koska hän palaisi uudelleen suunnittelemaansa ja aloittamaansa tehtävään.

Päiväkodeissa on edelleen vähän lasten käytössä olevia tietokoneita. Elokuussa 2012 julkaistiin valtakunnallista esiopetuksen laatua arvioiva raportti. Aineisto kerättiin valtakunnallisesti vuosina 2010–2011 haastatteleamalla kuntien johtajia, rehtoreita, viranhaltijoita, lautakuntien puheenjohtajia, esiopetuksen opettajia ja lasten vanhempia. Arviointiryhmän varapuheenjohtaja, rehtori Hanna Sarakorpi totesi, kuinka selvin yksittäinen heikkous on tietotekniikan puute. (Helsingin Sanomat 18.8.2012, A5.)

2.4 Oppimisympäristö

Oppimisympäristö on yksi tämän opinnäytetyön keskeisimmistä käsitteistä. Siksi se on avattu hyvin laajasti, käyttäen perustana säädöksiä, valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sekä Hyvinkään varhaiskasvatussuunnitelmaa (jatkossa Hyvinkään Vasu) ja Esiopetussuunnitelmaa.

2.4.1 Säädökset ja ohjaus

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö rakentuu fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta oppimisympäristöstä. Tässä opinnäytetyössä avataan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen oppimisympäristö niin kuin se laeissa, asetuksissa ja ohjaavissa asiakirjoissa on määritelty.

Laki lasten päivähoidosta ohjeistaa ja velvoittaa kuntia järjestämään päivähoitoa. Laissa on kuvattu tarkoin lapsen fyysinen oppimisympäristö ja paikat, joissa päivähoitoa voi saada. Näitä ovat päivähoito päiväkodissa,

perhepäivähoidossa, leikkitoiminnassa tai muussa päivähoitotoiminnassa. (L lasten päivähoidosta 1:1 §.)

Kuntia ohjeistetaan järjestämään lapsen hoidolle ja kasvatukselle paras mahdollinen hoitopaikka. Tämä kuvaus viittaa selkeästi fyysisen oppimisympäristön lisäksi psyykkiseen oppimisympäristöön. Kuntien on järjestettävä päivähoito lapsen tarpeiden mukaisesti sellaisina ajankohtina, jolloin hän sitä tarvitsee. Tällä tarkoitetaan iltahoitoa antavia päiväkoteja, ympärivuorokauden avoinna olevia päiväkoteja sekä viikonloppuisin avoinna olevia päiväkoteja. (L lasten päivähoidosta 2:11a §.)

Esiopetus alkaa vuotta ennen oppivelvollisuuden alkamista (Perusopetuslaki 1§). Kunnan on velvollisuus järjestää kunnan alueella asuville lapsille esiopetusta ja lapsen tarpeet huomioon ottaen mahdollisesti myös pidennetyn oppivelvollisuuden opetusta tai valmistavaa opetusta. (Perusopetuslaki 2:5§.)

Perusopetuslaissa kuvataan opetukselle asetettuja tavoitteita. Opetuksen tavoitteiksi mainitaan kasvu ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen. Esiopetuksen tavoitteina ovat lasten oppimisedellytysten parantaminen. (Perusopetuslaki 1:2§.)

Laissa on määritelty opetuksen laajuus. Esiopetus on kestoltaan yhden vuoden mittainen. (Perusopetuslaki 4 luku 9§.) Mikäli lapsen tarpeet edellyttävät pidennettyä oppivelvollisuutta, on esiopetus kaksivuotinen. (Perusopetuslaki 25 §:n 2.)

Valtakunnallisella tasolla päivähoitolain lisäksi varhaiskasvatusta ohjaa valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Varhaiskasvatussuunnitelma on osa jatkumoa, jonka jälkeen lapsen kasvua ja kehitystä tuetaan esiopetuksen ja perusopetuksen kokonaisuuksina. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 7.)

Kuntien on rakennettava tahoilleen yhdenvertaiset ja kunnan tarpeet huomioon ottavat varhaiskasvatuksen rakenteet. Rakenteissa mainitaan varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet, sisällöt ja menetelmät. Yhteneväiset käytänteet mahdollistavat arvioinnin kautta laadun kehittämisen valtakunnallisesti, kuntakohtaisesti sekä yksikkötasolla. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 7-9.)

Hyvinkään Vasu, on valmistunut vuonna 2006. Se tarkoittaa Valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa huomioimalla Hyvinkään kaupungin tarpeet ja erityispiirteet. Se on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toiminnan, arvioinnin ja työn kehittämisen perusta.

Lapsella on oikeus esiopetukseen. Oikeutus saada esiopetusta perustuu Suomen lakiin sekä Suomen allekirjoittamiin kansainvälisiin sopimuksiin. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, 6.) Varhaiskasvatus, esiopetus ja perusopetus muodostavat jatkumona lapselle selkeän kokonaisuuden. Oleellista on, että esiopetus nivoutuu sekä varhaiskasvatukseen et-

tä perusopetukseen. (Hyvinkään kaupungin esiopetussuunnitelman perusteet 2011, 1.)

Lapsen laadukkaan ja kehitystä edistävän hoivan, kasvatuksen ja opetuksen perusta luodaan varhaiskasvatuksessa. Lasten päivähoidosta annettu laki määrittelee tekijät, jotka edesauttavat lapsen kasvua ja kehitystä. Lain mukaan varhaiskasvatus tukee lapsen kasvua kontekstissaan ottaen huomioon lapsen iän ja hänen tarpeensa. Myös lapsen perheen tai huoltajan kulttuuriperinne ja uskonnollinen vakaumus tulee panna merkille. Laissa mainitaan, että varhaiskasvatuksen tulee tukea lapsen kasvua yhteisvastuuseen ja rauhaan sekä elinympäristön vaalimiseen. (L lasten päivähoidosta 1:3 §.)

Lapsi on aktiivinen ja utelias toimija, joka haluaa kerrata oppimiaan taitoja yksin tai yhdessä toisten lasten kanssa ikätasosta riippuen. Kuten edellä on todettu, lapselle ominaiset tavat oppia ovat leikki, liikkuminen, taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen sekä tutkiminen. Kasvattajayhteisön tehtävänä on tukea ja rohkaista lasten aloitteellisuutta ja osallisuutta rakentaessaan oppimisympäristöjä, joissa lapselle luontaiset tavat toimia ja oppia toteutuvat. Oppimisympäristöt muotoutuvat lasten tarpeiden mukaisesti ja kehittyvät edelleen saavutettujen taitojen myötä. Myönteinen, kannustava ja turvallinen ilmapiiri lapsen ja kasvattajan välisessä vuorovaikutuksessa on yksi oppimisympäristön peruspilareista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 15–20)

Lapsuus kantaa ja antaa osaltaan perustan koko ihmisen elämälle. Lapset ovat erilaisia, uteliaita ja aktiivisia toimijoita. Lapset kasvavat ja kehittyvät omaa tahtiaan. Tähän he tarvitsevat ja saavat tarpeittensa mukaista hoitoa, kasvatusta ja opetusta. (Hyvinkään Vasu 2006, 16.)

Esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on edistää suotuisia kasvu-, kehitys- ja oppimisedellytyksiä (Esiopetussuunnitelman perusteet 2011, 6). Hyvinkään kaupungin Esiopetuksen opetussuunnitelma 2011 mainitsee lisäksi, että esiopetuksen keskeisenä tehtävänä on tukea lapsen kasvua tasa-arvoon, ihmisyyteen sekä eettiseen vastuullisuuteen (Hyvinkään kaupungin esiopetussuunnitelman perusteet 2011, 1).

Hyvinkääläisen lapsen oppimisympäristö rakentuu lapsen hoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Lähtökohtana on lapsen hyvä perushoito. Lapsen hoito nähdään fyysisten ja psyykkisten tarpeiden täyttämisenä, sisältäen syliä, turvaa, lämpöä, lepoa ja ruokaa. Nämä tarpeet korostuvat pienillä lapsilla. Ne edistävät kasvua, terveyden vahvistamista sekä omatoimisuuden tukemista. Kasvatus tapahtuu vuorovaikutuksessa aikuisen ja vertaisryhmän kanssa. Se on arvojen, normien ja tapojen välittämistä lapsille. Opetus nähdään tietoisena ja tavoitteellisena kasvatuksena oppimisprosessin ja käyttäytymisen muovaamiseksi. Se etenee tutusta tuntemattomaan. (Hyvinkään Vasu 2006, 16.)

2.4.2 Kasvatuskumppanuus

Kyetäkseen tukemaan lasten kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä sekä luomaan lasten oppimisympäristöistä monitasoiset kasvattajat tarvitsevat vanhempien tai huoltajien tuen. Siksi tässä opinnäytetyössä mainitaan yhtenä lapsen oppimisympäristöä kantavana perusrakenteena vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö.

Päivähoidon tehtävänä on tukea perheitä lapsen kasvatuksessa ja kehityksessä. Koti ja päivähoido yhteistyössä ohjaavat lapsen kehitystä ja kasvua. (L lasten päivähoidosta 1:2a §.) Vanhempien kanssa tehtävää yhteistyötä kutsutaan kasvatuskumppanuudeksi. Kasvatuskumppanuus perustuu kasvattajan ja vanhempien tai huoltajien väliseen luottamukseen ja yhteiseen näkemykseen siitä, kuinka lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista yhdessä parhaiten tuetaan. Siinä siis yhdistyvät vanhempien tai huoltajien näkemykset sekä kasvattajien ammatillinen osaaminen ja taito. Yhteinen näkemys kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lapsi voi olla mukana yhteisesti sovitulla tavalla laatimassa ja arvioimassa varhaiskasvatussuunnitelmaansa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 31–32.)

Sekä Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet että Hyvinkään Vasu painottaa kasvattajien vastuuta vanhempien kanssa tehtävästä yhteistyöstä eli kasvatuskumppanuudesta. Ensimmäinen tapaaminen lapsen, vanhempien tai huoltajien ja kasvatushenkilöstön kesken on merkityksellinen. Jokainen perhe aloittaa asiakkuuden toivomallaan tavalla. Halutessaan vanhemmat voivat aluksi olla lapsensa mukana päiväkodissa. (Hyvinkään Vasu 2006, 28.)

Lapsen oman varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen alkaa hoitosuhteen alussa. Suunnitelmassa todetaan sekä vanhempien että kasvattajan näkemykset tavasta, kuinka lasta hoidetaan, kasvatetaan ja opetetaan. Tavat kirjataan käytänteinä, jotka tukevat lapsen kasvua omaksi itsekseen sekä osaksi ryhmän jäsenyyttä. (Hyvinkään Vasu 2006, 28.)

Kodin kanssa tehtävää yhteistyötä kuvataan lapsen esiopetuksen vahvaksi perustaksi. Lapsen elinpiiri muodostuu perusteiden mukaisesti kodista, varhaiskasvatuksesta sekä esiopetuksesta. Näiden tekijöiden välisen yhteistyön avulla kyetään tukemaan lapsen kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, 10.)

Jokaisella lapsella on omista lähtökohdistaan oikeus saada tukea kasvussa, kehityksessä ja oppimisessa. Yhdessä sovituin tavoittein luodaan perusta lapsen kokonaisvaltaiselle kasvuille, kehitykselle ja oppimiselle. (Hyvinkään kaupungin Esiopetuksen opetussuunnitelma 2011, 19.)

Kasvattajayhteisö tekee yhteistyötä vanhempien kanssa arvioimalla yksikökohtaisia varhaiskasvatuksen suunnitelmia. Vanhempien arvioinnin avulla ja näkemyksien turvin varhaiskasvatussuunnitelmaa kehitetään palvelemaan lasten tarpeita. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 32.)

Esiopetuksen henkilöstöllä on velvollisuus kertoa vanhemmille heidän oikeuksistaan liittyen esiopetuksen suunnitelmaan ja sen järjestämiseen. Kasvattajien tulee myös saada tietoa lapsen tuen tarpeista sekä tuen saannin mahdollisuuksista. Oppilashuollon toiminnan periaatteet kuuluvat vanhemmille kerrottaviin yhteistyömuotoihin, samoin tiedottaminen siitä, kuinka erilaisissa ongelma- ja kriisitilanteissa toimitaan. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, 34.)

Kasvattajien tulee antamaan vähintään kaksi kertaa vuodessa vanhemmille tilaisuus keskustella lapsen kasvusta ja kehityksestä. Jatkuva vuoropuhelu on tärkeää kasvattajien ja huoltajien kesken. Kasvattajien velvollisuus on järjestää vanhemmille mahdollisuus vaikuttaa lapsensa fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen oppimisympäristöön. Tämä tarkoittaa vanhempien mahdollisuutta tutustua yksikkökohtaisiin varhaiskasvatussuunnitelmiin sekä vaikuttaa niihin. Toisena vanhempien vaikuttamisen mahdollisuutena ovat kasvattajien järjestämät vanhempainillat. Niissä vanhemmilla on mahdollisuus keskustella näkemyksistään päiväkodissa vallitsevista periaatteista ja menetelmistä kasvattajien ja muiden vanhempien kanssa. Yhtenä vanhempainiltojen tavoitteena on luoda perheille tutustumisen mahdollisuuksia keskustellen heille yhteisesti tärkeistä asioista. Tämän lisäksi varhaiskasvatuksen laatua kehitetään ja mitataan säännöllisillä asiakastyytyväisyyskyselyillä. (Hyvinkään Vasu 2006, 28–29)

2.5 Lapselle luontaiset tavat toimia ja oppia

Lapselle luontaiset tavat oppia ovat leikki, liikkuminen, tutkiminen sekä taiteellinen ilmaisu ja kokeminen (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 20). Nämä ominaiset tavat oppia ja toimia on sisällytetty oppimisympäristöjen määritelmiin ja kuvauksiin. Vaikka toimintatavat vastaavat kysymykseen, kuinka lapsi oppii, avataan ne tässä alaluvussa. Lapselle mielekkäiden ja ominaisten toimintatapojen avaamisen myötä toivon tukevani kasvattajia arvioimaan ja rakentamaan ryhmilleen oppimisympäristön, jossa tietokone ja multimediavälineet ovat laajasti hyödynnettyinä.

2.5.1 Leikki

Leikki oppimisympäristönä on lapselle luontainen ja mielekäs. Tietokoneen hyödyntäminen tuo tähän oman merkittävän lisänsä. Opinnäytetyön tarkastelun kohteena on hyvinkääläinen varhaiskasvatus ja esiopetus, siksi leikkiä on tarkasteltu mahdollisimman tarkasti Hyvinkään Vasun näkökulmasta. Tietokone voi osaltaan tukea pitkäkestoisen leikin syntyä, kuten jo aiemmin tässä opinnäytetyössä on kuvattu.

Lapset saavat aineksia leikkiinsä mediasta. Innoittajana leikkiin voi olla vahva mediakokemus. Leikki on keino ja väylä käsitellä koettua. Medialeikkien kautta aikuiset tutustuvat lasten mediamailmaan. Mediakasvatuksen tavoitteiden huomioon ottaminen ja median hyödyntäminen ovat oleellisen tärkeitä tekijöitä rakennettaessa lapselle mielekästä oppimisympäristöä. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2007, 16.)

Leikin tarkoitus on leikki. Leikissä lapsi jäsentää näkemäänsä ja kokeemaansa ikätasonsa mukaisesti, yksin tai yhdessä vuorovaikutuksessa vertaisryhmän kanssa. Kasvatusyhteisön tehtävänä on tukea leikkiä ymmärtämällä sen monitasoinen merkitys. Havainnoinnin myötä tuki voi olla leikkiin osallistumista tai sen rikastuttamista ulkopuolelta. Lasten kokema todellisuus on nähtävissä heidän leikeissään. Kasvattajayhteisön tulisi tuntea tämä lasten leikeissä ilmenevä elämänpiiri, jotta he voisivat ymmärtäen tukea yhdessä lasten kesken syntynyttä leikin maailmaa. Lapsi saa aineksia leikkiinsä seuraamalla ympäröivää maailmaa. Hän ilmentää kokemaansa leikeissään. Kyetäkseen ymmärtämään ja tukemaan lasten leikkejä kasvattajien tulee olla tietoisia muun muassa mediassa olevista lapsia kiinnostavista asioista ja ilmiöistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 20–21.)

Leikillä on hyvin merkityksellinen paikka oppimaan oppimisessa, yksin tai yhdessä toisten kanssa. Kasvattajat käyttävät leikin tuomaa, lapselle mielekästä kontekstia eri osa-alueissa hyödykseen - toki muistaen vapaan leikin merkityksen. Leikkiä tukeva ja kannatteleva varhaiskasvatusympäristö rakentuu lasten kehitysvaiheiden ja kiinnostuksen pohjalta. Erityisen merkityksellistä on kasvattajien ammatillinen kyky muuttaa ja kehittää ympäristöä yhdessä lasten kanssa, heidän aloitteitaan huomioiden. Leikkiympäristön kehittäminen on myös yksi kasvatuskumppanuuden muoto. Leikkipaikkojen fyysisten tilojen osalta on otettava huomioon lasten ikä ja kehitystasot. On myös tärkeää panna merkille lasten erilaiset leikit ja niiden vaatimat tarpeet. Leikkiympäristöjä rakennettaessa ja laajennettaessa otetaan huomioon lähiympäristö ja ympäröivä luonto mahdollisuuksien mukaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20–22.)

Esikouluikäisen lapsen oppimisympäristössä tulisi olla mahdollisuus leikkiin. Tämänikäiset lapset oppivat uusia asioita leikin avulla, mielikuvitustaan käyttäen. Leikkiminen on lapselle luontainen tapa toimia, tutustua ympäröivään maailmaan sekä ajatella. Havainnoimalla ja arvioimalla toimintaa säännöllisesti kasvattaja kykenee tuomaan leikin osaksi oppimisympäristöä. (Hyvinkään kaupungin Esiopetuksen opetussuunnitelma 2011, 5.)

Leikki on jo sinänsä arvokasta. Lapsi oppii leikin avulla vuorovaikutustaitoja. Hän kohtaa uusia asioita ja opettelee ymmärtämään niitä. Leikissä lapsi harjoittelee tunteittensa käyttöä. Leikki on lapsen tapa hahmottaa maailmaa, ajatella ja hallita ympäristöään. Juonellisen oppimisen menetelmin kasvattajat tukevat lapsen ja lapsiryhmän oppimisprosesseja. Leikissään lapsi omaa taitoja, jotka eivät vielä ole hänen avuinaan arjessa. Taidot voivat liittyä lasten välisiin vuorovaikutustaitoihin tai oppimaan oppimisen taitoihin. Oleellista leikkimaailmoissa on, että aikuinen on mukana leikissä ja on herkkä lasten aloitteille. Juonellisuus voi olla koko toimikauden kestävä yhteinen leikkimaailma tai lyhyt hetki päivän lomassa. Hyvinkäällä juonellisen oppimisen menetelmä on käytössä mm. 4–8-vuotiaiden yhteisopetusryhmissä sekä useissa esiopetusryhmissä. (Hyvinkään Vasu 2006, 19–20.)

Lapsen leikeissä on havaittavissa häntä ympäröivä mediamaailma. Leikkiin mukaan siirtynyt ja lapselle merkityksellinen kokemus voi olla lähtöisin kuvasta, äänestä tai esitykseen pohjautuvasta lapsen tunnekokemuksesta. Lapsi palaa tunnekokemukseensa ja käsittelee sitä leikissään. Median herättämiä elämyksiä voidaan hyödyntää ja käsitellä myös ohjatuissa leikeissä, esim. liikuntaleikeissä. Toisaalta kasvattajat voivat rakentaa tuokiot mediaa hyödyntäen ja näin saada aikaan lapselle mielekkään oppimisympäristön. (Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa 2007, 16.)

2.5.2 Liikkuminen

Tämän opinnäytetyön tarkoituksista on rohkaista kasvattajia tarkastelemaan kriittisesti lapsiryhmälleen rakentamia oppimisympäristöjä liikumisen näkökulmasta ja pohtia, voisiko sisältöjä laajentaa ja rikastuttaa tietokoneiden ja multimediaalaitteiden avulla. Kylmänen (2010, 84) kirjoittaa siitä, kuinka lapsen terveyttä tulee tukea kokonaisvaltaisesti. Kokonaisvaltaisuus tarkoittaa fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen terveyden ja kasvun huomioon ottamista. Terveyskasvatukseen kuuluu mediakasvatus. Media on vahvasti läsnä ympäristössä, jossa lapsen tulisi turvallisesti liikkua. Tähän lapsi tarvitsee aikuisen tukea. Tuki on esimerkiksi keskustelua lasten kanssa terveellisestä ruokavaliosta ja hampurilaismainoksista televisiossa tai kaupungin katukuvassa tai siitä, tuleeko tyttöjen olla ulkomuodoltaan tietyn kokoisia ja mittaisia.

Tietokonepelejä voidaan hyvin hyödyntää liikunnan tukemisen näkökulmasta. Tietokoneilla pelaaminen voi merkitä lapsille paljon muutakin kuin paikallaan istumista. Esimerkkeinä liikumisen ja tietokoneiden yhteyttä saattamisesta ovat Wii-pelit ja Internetistä ladattavana olevan Kukakumma Muumaassa. Mainittujen pelien myötä lapsi tai lapsiryhmä voi yhdessä kokea liikunnan iloa ja riemua. (Kylmänen 2010, 85.)

Kylmänen (Kylmänen 2010, 85–87) avaa tietokoneiden ja television hyödyntämistä varhaiskasvatuksen toiminnassa. Kasvattaja valitsee ryhmälleen esimerkiksi urheilulähteyksen katsottavaksi. Ohjelman päätyttyä kasvattaja keskustelee lapsiryhmänsä kanssa, kuinka vastaavanlainen kilpailu voitaisiin rakentaa päiväkodin ympäristöön tai kuinka Internetiä hyödyntämällä voitaisiin tutustua lasten kanssa oman paikkakunnan liikuntapaikkoihin ja tarjontaan sekä vierailla niissä.

Tietokonetta voidaan hyödyntää urheilulajeihin tutustumisessa. Tietokoneen avulla hakusanoja käyttäen voidaan lapsiryhmän kanssa tutustua liikuntalajeihin ja lainata kirjastosta kyseisiä liikuntalajeja koskevaa kirjallisuutta. Lapsiryhmän kanssa voidaan tehdä urheiluselostus katsomalla urheiluohjelma. Tällöin kasvattaja ohjaa lapsia kuuntelemaan selostajan puheen rytmiä ja äänen tehokeinoja. Tämän jälkeen työstetään lapsiryhmän kanssa urheiluselostus omasta urheilutapahtumasta. Urheilutapahtuma voidaan myös järjestää siten, että lapset selostavat nallekarhujen tai Legoukkeleiden urheilukilpailut. (Kylmänen 2010, 86–87.)

Lapsi oppii liikkuen. Lapsi tutustuu itseensä kehonsa kautta liikkuen, hän ilmaisee itseään ja kokee iloa. Liikunnan myötä yksittäiselle lapselle tai

lapsiryhmälle suunniteltu toiminta saa mielekkään kontekstin. Kasvattajan tehtävänä on tukea ja kannustaa lasta liikkumaan päivittäin. Pohjana päivittäiselle liikkumiselle on kasvatusyhteisön yhtenäinen näkemys liikunnan merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 22–23.)

Kasvaakseen ja kehittyäkseen lapsen tulee saada päivittäin mahdollisuus liikkua. Se on hänen hyvinvointinsa ja terveen kasvunsa lähtökohta. Laadukas, liikuntaan innostava varhaiskasvatusympäristö on muuntautuva, lasta liikkumaan motivoiva ja kannustava. Se sallii päiväkodin sisätiloissa vauhdikkaatkin pelit ja leikit. Liikuntavälineet ovat lasten saatavilla. Henkilöstö neuvoo ja ohjaa lapsia liikuntavälineiden tarkoituksenmukaiseen ja turvalliseen käyttöön. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 22–23.)

Jokapäiväinen liikunta on lapsen kehityksen, terveyden ja kasvun perusta. Liikkuen ja leikkien lapsi harjoittaa motorisia taitojaan joko ohjatusti tai omaehtoisesti toimien. Aikuinen tukee lasta omatoimisuuteen, aloitteellisuuteen sekä yhdessä liikkumiseen ja leikkiin toisten kanssa. Lasta tuetaan tutustumaan eri liikunnan muotoihin. Oleellisena osana liikuntakasvatusta on liikuntavalistuksen antaminen lapselle. (Hyvinkään kaupungin Esiopetuksen opetussuunnitelma 2011, 16.)

Lasten liikkumisen tavoitteet liittyvät lapsen fyysisten ja motoristen taitojen kehittämiseen, esimerkiksi peruskunnon ja liikkeiden hallinnan kehittymiseen, hienomotoriikan, kädentaitojen sekä silmän ja käden yhteistyön kehittymiseen. Tavoitteena on lapsen terveyden ja hyvinvoinnin lisääntyminen. (Hyvinkään Vasu 2006, 20.)

Liikkuessaan lapsi saa onnistumisen elämyksiä ja myönteinen ilmapiiri antaa lisää niitä. Liikunnan avulla tuetaan lapsen vuorovaikutustaitoja sekä ryhmässä toimimisen taitoja. Kasvattajat tutustuttavat lapsen eri liikuntalajeihin. Tavoitteena on, että liikunnasta tulee luonnollinen osa lapsen jokapäiväistä elämää. (Hyvinkään Vasu 2006, 21.)

Lapsen tulisi saada päivittäin liikkua vähintään kaksi tuntia. Kasvattajien liikuntakasvatuksen suunnittelun perustana on koko kaupungin kattava liikunnan vuosisuunnitelma. Lasten liikuntaleikit ovat tärkeä osa lasten liikuntakasvatusta. ”Liikunta on lapselle leikkiä ja leikki lapselle liikuntaa”. (Hyvinkään kaupungin Esiopetuksen opetussuunnitelma 2011, 15.)

Lapsen fyysiselle ja motoriselle kehitykselle on kolme päätavoitetta. Ne liittyvät lapsen fyysisen kunnon ja motoristen taitojen hallintaan, liikunnan positiiviseen kokemiseen ja lapsen oppimisen tukemiseen liikunnan avulla. Keskeisinä sisältöinä ovat havaintotoimintojen ja motoriiikan yhdyntäminen, taitotekijöiden ja motoristen taitojen kehittäminen sekä kuntotekijöihin liittyvä kehittäminen. (Hyvinkään kaupungin Esiopetuksen opetussuunnitelma 2011, 15–16.)

Kasvattajien tulee hyödyntää toiminnassaan alueella olevia liikuntapaikkoja sekä luonnon antamia liikunnan mahdollisuuksia. Vasussa käytetään

nimitystä ”kausiliikunta”. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 21.)

2.5.3 Taiteellinen ilmaiseminen ja kokeminen

Mediakasvatukseen liittyvillä eri mediatekniikoilla tuetaan lapsen taiteellista ilmaisua ja kokemista. Siksi tässä opinnäytetyössä on otettu huomioon myös taiteellisen ilmaisemisen ja kokemisen näkemykset, kuten ne varhaiskasvatusta ja esiopetusta ohjaavissa asiakirjoissa mainitaan.

Lapsi kasvaa, kehittyy ja oppii taiteellisesti kokien ja ilmaisten. Lapsen taiteellisten kokemusten ja taiteen tekemisen merkitystä lapsen kehityksen ja oppimisen näkökulmasta on tarkasteltava ottaen huomioon koko oppimisympäristö. Taide on väylä ihmisyyteen kasvamisessa ja kasvattamisessa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 24.)

Lapsen tulisi saada mediakasvatusta tutustumalla viestintävälineisiin ja opetella käyttämään niitä. Kasvattajan tulisi myös tutustua lapsen kanssa kuviin ja keskustella kuvan herättämistä ajatuksista ja tunteista. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, 17.)

Kasvattajan tehtävänä on tukea lasta ymmärtämään mediaympäristöä, tutustuttaa lapsi käyttämään median eri välineitä ja tukea lasta kehittämään itseilmaisuaan ja vuorovaikutustaitojaan. Keskeistä on lapsen tutustuttaminen erilaisiin mediateksteihin ja omista mediakokemuksista kertominen. Lapsi on aktiivisena median käyttäjä, ilmaisija ja osallistuja. Kasvattajien tulee ottaa huomioon erityisesti mediakasvatuksen suojelullinen näkökulma. (Hyvinkään kaupungin Esiopetuksen opetussuunnitelma 2011, 18.)

Lapsen mielikuvitus on erittäin merkityksellinen taiteellisten kokemusten virittäjä ja lapsen taiteen luomisen perusta. Kasvattaja tukee lasta myönteisen asenteensa turvin. Taiteen tekeminen kehittää lasta kokonaisvaltaisesti: muun muassa aisteja, herkkyyttä, mielikuvitusta ja motorisia taitoja. Tekeminen sinänsä opastaa lasta työskentelemään ohjeistuksen mukaisesti sekä toteuttamaan itseään. (Hyvinkään Vasu 2006, 22.)

Lapsen fyysistä oppimisympäristöä kuvattaessa lapsilla tulisi olla taiteen tekemiseen ja taiteellisten kokemusten saamiseen tarvittavat välineet saatavillaan. Kasvatushenkilöstö tukee lapsen taiteen tekemistä ja kokeilua sekä iloa kannustamalla ja opastamalla lasta käyttämään työskentelyssään eri materiaaleja ja tekniikoita. Lasten töiden esillä oleminen on lapselle osoitus kasvatushenkilöstön arvostuksesta lasta ja hänen töitään kohtaan. Merkityksellisenä osana kehityksen ja kasvun tukemisessa on myös elämysten tuottaminen lapselle esteettisessä kasvuympäristössä kattaen päiväkodin ja pihan ja ottaen huomioon ympäröivän maailman. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 24.)

Yhdessä tehty taide tai koettu esteettinen kokemus tukee ja kehittää lasta yksilönä mutta myös yhteisön jäsenenä. Oleellista on antaa lapselle aikaa ja tilaa rakentaa omaa näkemystään ja saattaa se tarvittaessa kasvattajan avulla ja tuella loppuun. Näin tukemalla lasta työskentelyprosessin alusta

loppuun tuetaan samalla lapsen oppimista ja siihen liittyvää säännönmukaisuutta. Kasvattajayhteisön luoma myönteinen ja lasta taiteellisesti ilmaisemaan kannustava ilmapiiri on yksi sosiaalisen ja psyykkisen oppimisympäristön merkittävä tekijä. Yhteistyö paikallisen kulttuuritoimen ja muiden lastenkulttuuria edistävien asiantuntijoiden kanssa on merkityksellistä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 24.)

2.5.4 Tutkiminen

Tutkiminen on lapselle luontainen tapa toimia ja oppia uutta yksin tai yhdessä toisten lasten sekä aikuisen kanssa. Lapsi on tiedonhaluinen ja utelias jo tämän syntymästä saakka. Tiedonhalu tukee lapsen kasvua ja kehitystä omaksi yksilökseen sekä osaksi yhteisön jäsenyyttä, tutkimisen, erehtymisen, oivaltamisen ja onnistumisen kautta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 25.) Lapsi on aktiivinen toimija, kokeilija, yrittäjä, tutkija ja tiedon hankkija. Opettajan tehtävänä on tukea ja ohjata yhteistyötä sekä lasten että aikuisten kanssa. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2010, 11.)

Tutkimiseen kannustavassa fyysisessä ympäristössä on lasta innostavia ja kiinnostavia materiaaleja ja välineitä. Asioiden, ilmiöiden ja tapahtumien tutkimista ja niitä pohtivaa lähestymistä lapsi työstää sekä päiväkodin sisätiloissa että sen lähiympäristössä. Yhteinen tapahtumien prosessointi ja pohdinta tukee yhteisöllisyyttä ja lasten aloitteellisuutta sekä osallisuuden tunnetta. Nämä rakentavat osaltaan lapsen myönteistä itsetuntoa sekä osana ryhmää että ainutlaatuisena yksilönä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 25.)

Kasvatushenkilöstön ylläpitämä kannustava ilmapiiri on yksi lapsen tutkimista edesauttava lähtökohta. Tämä viittaa psyykkiseen oppimisympäristöön, kuten myös se, kuinka lapsen ja lapsiryhmän ajatuksia ja näkemyksiä kuullaan ja heitä kannustetaan tekemään omia ratkaisujaan, yrityksiään, erehdyksiään sekä onnistumisiaan. Kasvattaja on mukana prosesseissa tai taustalla lapsen ja lapsiryhmän saatavilla. Kasvattajien tutkiva ja pohtiva työote on mukana lapsen erilaisissa hoivan, kasvatuksen ja opetuksen tilanteissa. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2009, 25.)

Kasvattajan tulisi tukea työskentelyllään lapsen uteliaisuutta ja ihmettelyä. Tutkimisen ilolle ja ihmettelylle tulisi olla tilaa. Lapsen kokemat elämykset ja aistikokemukset tukevat uteliasta ja kokeilunhaluista lasta. Lasta rohkaistaan esittämään kasvattajalle merkityksellisiä kysymyksiä. Kysymysten myötä kasvattaja ymmärtää lapsen tavan ajatella. (Hyvinkään Vasu 2006, 21.)

Lapsi on toimelias ja utelias, mitä lähtökohtaa kasvattajan tulisi käyttää rakentaessaan oppimisympäristöä lapselle ja lapsiryhmälle. Lapsen tekemän tutkimisen kautta oppimista tuetaan, kun oppimisympäristö koostuu hänelle merkityksellisistä asioista ja ilmiöistä. Kasvattaja kannustaa lapsen uteliaisuutta ja rohkaisee häntä pohtimaan koettuja asioita yksin tai yhdessä kaverin tai koko ryhmän kesken. (Hyvinkään Vasu 2006, 21.)

3 TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tässä luvussa esitetään opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Perinteisesti etenevässä laadullisessa tutkimuksessa nimetään tutkimuksen kohde tarkasti ja selkeästi. Tutkimuksessa tulisi olla juoni tai johtoajatus. Laadullisen tutkimuksen pääongelmaa tarkentamalla voidaan nimetä osa-ongelmia, joita kutsutaan myös alaongelmiksi. Mikäli tutkimuksessa on vain yksi ongelma tai ongelmat ovat samantasoisia, ei niitä ole syytä erottaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 126.)

Tässä opinnäytetyössä on kaksi samantasoista ongelmaa. Kuvaan, kuinka kasvattajaryhmät kehittävät toimintaympäristöään ja millaisia haasteita oppimisympäristön kehittyminen ryhmille asettaa jatkossa. Vertaan edellä mainitsemiani prosesseja Engeströmin ekspansiivisen oppimisen sykleihin. (Engeström 2004, 61.)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tukea ja kannustaa varhaiskasvattajia rakentamaan ja kehittämään ryhmälleen oppimisympäristö, jossa yhtenä osana on tietokone. Tutkimuskysymykset ovat:

- Miten varhaiskasvattajat rakentavat esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen oppimisympäristön, jossa on tietokone?
- Miten varhaiskasvattajat edelleen kehittävät rakentamaansa oppimisympäristöä?

4 AINEISTON HANKINTA

Tässä pääluvussa kerrotaan, kuinka tämä opinnäytetyö perustuu laadulliseen tutkimukseen. Opinnäytetyöhön liittyvä kysymyslomake kuvataan ja perustellaan luvun lopussa.

4.1 Laadullinen tutkimus

Laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi ym. 2009, 161). Tässä opinnäytetyössä kuvataan hyvinkääläisten päiväkotien oppimisympäristöjen rakentumista KidSmart-tietokoneille.

Yksi kvalitatiivisen tutkimuksen ominaispiirre on todellisessa tilanteessa tehty aineistonkeruu. Tutkija kerää tietonsa havainnoimalla. Tukena tällöin voi olla kirjallisesti täytettäviä testejä tai lomakkeita. Kun aineistoa tarkastellaan yksityiskohtaisesti ja monitahoisesti, on kyseessä induktiivinen analyysi. Sitä käytettäessä on tutkimuksen pyrkimyksenä odottamattomien seikkojen esiintuominen. Aineistonhankinnassa käytetään laadullisia metodeja. Tällöin tutkittavien omat argumentit ja mielipiteet tulevat julki. Tutkimusotteen menetelminä mainitaan erilaiset dokumentit, diskursiiviset analyysit, teema- ja ryhmähaastattelut sekä osallistuva havainnointi. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen kohdejoukon rajaaminen on oleellista. Tutkimusta kuvaa myös se, että tutkimussuunnitelma rakentuu tutkimusta tehdessä. Tutkimuksesta saatuja tuloksia pidetään ainutkertaisina ja niiden tulkinta on sen mukaista. (Hirsjärvi ym. 2009, 164.)

Kun tutkimuksen tavoitteena on tutkimuskohteen ymmärtäminen, puhutaan kvalitatiivisesta tutkimuksesta (Hirsjärvi ym. 2009, 181). Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä näkyväksi se, kuinka kasvattajat kehittävät lapsiryhmänsä oppimisympäristöä hyödyntäen KidSmart-tietokonetta. Opinnäytetyöni tutkimusongelman ratkaisemiseksi lähetin kaikille tietokoneen lahjoituksena saaneille päiväkodeille avoimen kysymyslomakkeen vastattavaksi. Vertaamalla saamiani vastauksia ekspansiviseen oppimissykliteoriaan havainnollistin oppimisympäristön rakentumisen vaiheen Hyvinkään kaupungissa.

4.2 Kysymyslomake

Avoimet kysymykset eivät johdattele vastaajaa, vaan mahdollistavat jokaisen vastaajan kannan ja mielipiteen esittämisen huomioon ottamisen tutkimuksessa. Koska avoimissa kysymyslomakkeissa vastaajalle ei ehdoteta vastausvaihtoehtoja, tuovat ne esiin vastaajien tiedot käsiteltävästä aiheesta. Tällöin vastaajan ajattelun keskeinen tai tärkeä asia tulee näkyväksi. Vastaaja kykenee ilmaisemaan tunteidensa voimakkuuden sekä ilmaisemaan motivaationsa tason, koska lomakkeessa ei ole valmiita vastausvaihtoehtoja. (Hirsjärvi ym. 2009, 201.)

Laadullisen toimintatutkimukseni aineisto kerättiin avoimella kyselylomakkeella (Liite 2). Toimitin kyselylomakkeet 16 päiväkohtiin postitse ja ilmoitin noutavani ne henkilökohtaisesti sovittuna ajankohtana. Tällöin lomakkeen täyttänyt ryhmä saattoi halutessaan keskustella kanssani lomakkeen täyttämisestä tai tutkimukseeni liittyvistä kysymyksistä.

Kysymyslomakkeen alussa on kaksi määrällistä kysymystä: koska tietokone on lahjoitettu ja kuinka monta vuotta ryhmässä olevat kasvattajat ovat tietokonetta käyttäneet lasten kanssa. Loput kysymyksistä ovat laadullisia. Näin menetellen pystyn esittämään ja tulkitsemaan johtopäätöksissä oppimissykliä ja tietokoneen käytön välistä korrelaatiota aikadimensio huomioon ottaen.

Menettelyäni tukevat Vilkan (2006, 87) ajatukset siitä, kuinka vertailua voidaan tehdä siten, että tutkimusaineistoa verrataan toisten tutkijoiden samantyyppisiin tutkimustuloksiin tai niin, että tutkimusta verrataan oman tutkimuksen osasiin.

Pyysin kasvattajia vastaamaan kysymyslomakkeeseen ryhmäkohtaisesti. Näin menetellen tavoitteenani oli tukea kasvattajaryhmää oman lapsiryhmänsä pedagogisen oppimisympäristön kehittämisessä yhteisen pohdinnan ja reflektion myötä.

5 AINEISTON ANALYYSI

Tutkittaessa saatua aineistoa kokonaisuutena on kyseessä usein laadullisen aineiston analyysi (Alasuutari 2011, 38). Tässä opinnäytetyössä ei rajattu päiväkoteja, vaan jokainen hyvinkääläinen KidSmart-tietokoneen lahjoituksena saanut päiväkotikoti sai vastattavakseen tutkimukseen liittyvän kyselylomakkeen.

Keräsin laadullisen toimintatutkimukseni aineiston avoimella kyselylomakkeella. Kysymyslomakkeen mukana oli yhteydenottokirje. Aholan (Ahola 2007, 67) mukaan kirjeen ensi sijainen merkitys on saada vastaaja osallistumaan tutkimukseen, ei niinkään kertomaan osallistujalle itse tutkimuksesta. Kirjeen myötä haastateltavat ymmärtäisivät tutkimuksen tarkoituksen ja tutkijan tavoitteet. Tällöin haastateltavat tulisivat tietoisiksi vastaustensa käytöstä.

Tutkimuksen tekohetkellä oli 16 hyvinkääläisessä päiväkodissa lahjoituksena saatu KidSmart-tietokone. Lähetin 22.5.2012 Hyvinkään kaupungin sisäisen postin kautta kaikkien yksiköiden esimiehille saatekirjeen tutkimuksestani sekä kyselylomakkeen. Pyysin saatekirjeessä päiväkodin johtajaa antamaan kysymyslomakkeen ryhmälle, joka on käyttänyt toiminnassaan lasten KidSmart-tietokonetta. Vastaukset tuli lähettää minulle 10.6.2012 mennessä sisäisen postin kautta. Mikäli vastaajat halusivat keskustella kanssani kysymyslomakkeesta tai opinnäytetyöstäni, lupasin nousta kysymyslomakkeen henkilökohtaisesti päiväkodista ja keskustella kasvattajien kanssa heille nousseista kysymyksistä ja näkökulmista.

Ennen kysymyslomakkeiden lähettämistä pyysin kolmea lastentarhanopettajaa kommentoimaan lomakkeita. Heiltä saamieni palautteiden pohjalta tein muutamia, lähinnä kyselylomakkeen ulkoasuun liittyviä muutoksia.

Vertasin kasvattajaryhmiltä saamiani avoimen kyselylomakkeen vastauksia Engeströmin ekspansiiviseen oppimissykliteoriaan ja havainnollistin oppimisympäristön rakentumisen vaiheen Hyvinkään kaupungissa tutkimukseni tekohetkellä. Toivoin tukevani sekä varhaiskasvattajia että päiväkodin johtajia pedagogiikan kehittämisessä, hyödyntäen tietokonetta osana oppimisympäristöä.

5.1 Laadullisen analyysin muodot

Puhuttaessa laadullisen analyysin muodoista käytetään nimityksiä induktiivinen ja deduktiivinen analyysi. Induktiivisessa analyysissä päättelyn logiikkana on tutkimuksessa saatujen yksittäisten tulosten yleistäminen. Deduktiivisessa analyysissä suunta on päinvastainen. Kolmas tieteellisen päättelyn logiikka on abduktiivinen päättely. Sen mukaan teorian muodostaminen on mahdollista, kun havaintoja ohjaa johtoajatus tai johtolanka. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.)

Laadullinen analyysi voidaan myös jaotella aineistolähtöiseen, teoriasidonnaiseen ja teorialähtöiseen analyysiin. Tällöin Tuomen ja Sarajärven (2009, 95) mukaan voidaan ottaa paremmin huomioon analyysin tekoa ohjaavat tekijät. Tässä opinnäytetyössä käytetään päättelyn logiikkana teorialähtöistä aineiston analyysia.

5.2 Teorialähtöinen sisällönanalyysi

Teorialähtöisen sisällönanalyysin perustana on auktoriteetin ajatteluun, malliin tai teoriaan nojautuminen. Tutkimuksessa avataan malli ja määritellään merkitykselliset käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97.) Tämä opinnäytetyö perustuu ekspansiiviseen oppimiseen, mediakasvatukseen ja oppimisympäristöön.

Käytettäessä teorialähtöistä sisällönanalyysia luodaan ensimmäiseksi analyysirunkoon kategorioita tai erilaisia luokituksia induktiivisen analyysin tavoin. Analyysirunko voi olla hyvin strukturoitu tai väljä riippuen siitä, onko tarkoitus testata aikaisempaa teoriaa tai mallia (Tuomi & Sarajärvi 2009, 113). Tarkoitukseni ei ollut testata teoriaa vaan osoittaa oppimisympäristöjen rakentumisen vaihe, niissä Hyvinkään varhaiskasvatuksen päiväkodeissa, jotka olivat saaneet KidSmart-tietokoneen.

Vertasin kysymyslomakkeella saatua aineistoa ekspansiivisen oppimisen oppimissykleihin ja tekoihin (Engeström 2004, 61). Ne muodostivat tämän opinnäytetyön analyysirungon. Kysymyslomakkeilla saamistani vastauksista keräsin ne asiat, jotka kuuluivat analyysirunkoon ja vastasin opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin.

Vilkan (2006, 82) mukaan havaintojen pelkistämistä kutsutaan sisällön analysoimiseksi. Tällöin on tärkeää tutkimusaineiston tarkastelu olennaisista näkökulmista. Olennaisella näkökulmalla tarkoitetaan tutkimuksen teoreettista viitekehystä sekä kysymyksenasettelua.

Vaikka teorialähtöisessä sisällönanalyysissa tutkimusprosessia ohjaa jokin ajattelu, malli tai teoria, ei niitä etsitä saadusta tutkimusaineistosta. Oleellista on löytää saadusta aineistosta merkitysyhteydet. Niiden oivaltaminen on ensiarvoisen tärkeää tutkijalle. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on koko tutkimusaineistossa pätevän säännön, sääntörakenteen tai teorian muotoileminen. (Vilka 2006, 82–83.) Tässä opinnäytetyössä on merkityksellistä esittää, kuinka hyvinkääläisessä esiopetuksessa ja varhaiskasvatuksessa on otettu huomioon lasten KidSmart-tietokoneet.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä opinnäytetyön luvussa avataan kyselylomakkeella tehty tutkimus. 16 lähetetystä kyselylomakkeesta palautui yhdeksän. Tutkimuksessa saatuja vastauksia analysoidaan Engeströmin ekspansiivisen oppimisen teoriiaan peilaten. Vastaukset ovat teemoittain avattuina omissa alaotsikoissaan. Vastausten teemoittelun perustana ovat ekspansiivisen oppimisen oppimissyklit.

Tietokoneet olivat olleet päiväkodeissa yhdestä kuukaudesta seitsemään vuoteen. Kasvattajat olivat hyödyntäneet KidSmart-tietokonetta lapsiryhmänsä kanssa työskentelyssä muutamasta viikosta viiteen vuoteen.

6.1 Tietokoneen käyttötavat

Kaikista vastatauksista ilmeni, että päiväkotiryhmien kasvattajat olivat hyödyntäneet KidSmart-tietokoneen mukana tulleita valmiita lapsille suunnattuja pelejä lasten kanssa.

Oivalluksia 1&2 ja Villen Ihmekonetta.

Myös muut KidSmart-koneen pelit ovat olleet kovalla käytöllä pareittain.

Lasten kanssa oli tutustuttu tietokoneeseen oppimisvälineenä. Lapset olivat opettaneet toisilleen koneen käyttöä ”tuutori-idealla”. KidSmartia oli yhdistetty leikkimaailmoihin ja eri projekteihin mm. tiedonhankintaan. Esiopetusikäiset lapset olivat pelanneet Eka-peliä, pienemmät Papunetin pelejä; myös KidSmartin pelit olivat olleet kovassa käytössä. Lapset olivat tehneet synttärikortteja pareittain toisilleen. Viittauksia tietokoneen hyödyntämisestä oppimisvälineenä oli luettavissa myös Eka-peliin liittyvissä vastauksissa.

Pelaamme Ekapeliä eskareiden kanssa ja muita pelejä, kuten Villen Ihmetaloa muiden kanssa.

Lapset ovat pelanneet tasonsa mukaan Ekapeli-eskaria, Ekapeli ykköstä tai Ekapeli Sujuvuutta.

KidSmart-tietokonetta ja sen eri toimintoja oli hyödynnetty tutkimuksen kyselylomakkeeseen saatujen vastausten mukaan.

Ryhmän omaa lehteä tehtäessä lapset kirjoittivat artikkelejaan puhtaaksi KidSmartilla. Netistä on haettu tietoa erilaisiin projekteihin.

Totuuteltu koneen käyttöä, tehty synttärikortteja, kirjoiteltu omia sanoja ja harjoiteltu niitä, lapset ovat kirjoittaneet toisilleen kirjeitä, et-

sitty tietoa erilaisiin projekteihin, käytetty ekapeliä, lapset ovat tehneet koneella omia tuotoksia ja ovat tulostaneet niitä esikoulukansioon.

Yksittäisinä mainintoina vastauslomakkeista ilmeni mm., kuinka tietokonetta oli hyödynnetty musiikin kuuntelussa ja uusien laulujen opettelussa. Yhdessä vastauslomakkeessa kerrottiin, kuinka kaksi ryhmää oli tehnyt yhteistyötä KidSmart-tietokoneen avulla. Myös yksittäisen lapsiryhmän sosiaalisia vuorovaikutustaitoja oli tuettu KidSmart-tietokonetta hyödyntäen.

Painopiste ollut vuorovaikutuksessa, parityöskentelyssä. KidSmart pelimaailmaan tutustuttu peli kerrallaan, lapset opettaneet niitä toisilleen.

Lasten parityöskentelyä oli tuettu kolmessa päiväkotiryhmässä. Yhdessä ryhmässä lapset olivat opastaneet toisiaan koneen käytössä, kun taas kahden vastauslomakkeen mukaan lapset olivat opettaneet toisilleen tietokoneessa olevia pelejä. Yhdessä vastauslomakkeessa kerrottiin, kuinka esikoululainen oli opastanut itseään vuotta nuorempaa ryhmätoveriaan. Papunetin hyödyntäminen mainittiin kaksi kertaa siten, että yksi vastaaja oli linjannut käytön viisivuotiaille lapsille.

6.2 Kasvattajien kohtaamat haasteet

Kasvattajien haasteet kohdistuivat pääosin KidSmart-tietokoneen liittämiseen osaksi oppimisympäristöä. Vastauksista saattoi päätellä, että, mikäli tietokone olisi ollut pienempi, olisi sitä ollut helpompi hyödyntää lapsiryhmässä. Myös tietokoneen siirtämisen vaikeus tilasta toiseen tuli esille.

Kone vie paljon tilaa...sijoittelu/siirtely aika vaikeaa...

Tietokoneella tehtyjen töiden tulostamisen tärkeys mainittiin kahdessa vastauksessa. Töiden tulostamisessa oli jouduttu tekemään valintoja. Samaisessa vastauksessa kerrottiin, kuinka KidSmart-tietokoneen paikan oli määritellyt töiden tulostamisen mahdollisuus. Tehty pedagoginen valinta oli johtanut uuteen haasteeseen.

Koneen sijoittamisessa lapsiryhmään jouduttu tekemään kompromisseja, jotta saadaan kone verkkoon ja mahdollisuus tulostamiseen
Kone ei varsinaisessa ryhmätilassa, aikuisen ajoittain vaikeaa seurata lasten toimimista koneella.

Fyysisen oppimisympäristön haasteena mainittiin, että KidSmart-tietokone oli sijainnut yhdessä lapsiryhmän tilassa. Tietokoneeseen liitetty tulostin oli ollut vanha ja tietokoneen mukana tulleet kuulokkeet oli koettu huo-noiksi käyttä.

KidSmart sijaitsee ryhmähuoneessamme, joten muiden ryhmien lasten käyttö vähäistä.

Kasvattajat mainitsivat kohdanneensa haasteita liittyen KidSmart-tietokoneen mukana tulleisiin valmiisiin peleihin ja ohjelmiin. Osassa laajoituksena saatuja Kidsmrt-tietokoneita oli ollut mukana Kiddesk-ohjelma. Sen avulla kasvattajat olivat pystyneet rajaamaan lapsen tietokoneella työskentelyä ja valitsemaan lapselle sopivat tietokonepelit ja ohjelmat. Osasta kyseinen ohjelma oli puuttunut. Haasteeksi toiminnassa mainittiin KidSmart-tietokoneen pelit.

Koneessa olevien pelien sisällöt voisivat olla vieläkin opetusepeli-sempsiä. Ei pelkästään viihdykettä.

Eka-pelin kerrottiin motivoineen lapsia pelin alkuosassa huonosti. Pelatesa saadut tarrat ja pelin äänet eivät olleet tukeneet lasten mielenkiintoa peliä kohtaan. Pelin edettyä pidempiin tavuihin lasten mielenkiinto oli herännyt.

Kasvattajat olivat rakentaneet omalla työskentelyllään ja pedagogisilla valinnoillaan ryhmänsä oppimisympäristöä. Haasteeksi mainittiin kasvattajien vähäinen aika KidSmart-tietokoneeseen tutustumiseen sekä ajan puutteen kohdistuneen tietokoneen peleihin tutustumiseen. Omat ja ryhmän muiden kasvattajien vaillinaiset ATK-taidot nimettiin myös kohdatuiksi haasteiksi lasten kanssa tietokoneella työskenneltäessä.

KidSmart-tietokoneen käyttö oli ollut vaikea sovittaa osaksi muuta toimintaa. Vastaajat eivät olleet halunneet, että tietokone olisi saanut liian suurta osuutta lapsen päivän toiminnoissa. Tämä vastaus viittasi siihen, ettei KidSmart-tietokoneen liittämistä kasvattajien rakentamaan oppimisympäristöön ollut koettu merkityksellisenä.

Haastavaksi asiaksi oli koettu myös lasten innokkuus KidSmart-tietokoneella työskentelyyn. Tasapuolisen pelaamisen mahdollistaminen kaikille ryhmän lapsille oli ollut vaikeaa. Jotkut lapset olivat halunneet työskennellä vain harvoin tai ei ollenkaan tietokoneen parissa. Tämä voitiin tulkita niin, ettei kasvattajilla ollut ollut valmiuksia ohjata ja tukea lapsia tietokonetyöskentelyssä ja ottaa huomioon lasten siihen liittyviä tarpeita.

Jotta lasten tietokonetta olisi voitu hyödyntää paremmin jokapäiväisissä toiminnoissa, olisi kasvattajien tullut keskustella ja suunnitella toimintaa enemmän. Työn kehittämisen kannalta kerrottiin eräässä vastauslomakkeessa vaikeutena kasvattajaryhmässä tulossa olleet henkilöstövaihdokset.

6.3 Kasvattajien ratkaisut haasteisiin

KidSmart-tietokoneen sijaintiin liittyvät haasteet oli ratkaistu niin, että kasvattaja oli havainnoinut lasten tietokoneella työskentelyä muun toimintansa ohella silloin, kun tietokone ei ollut lasten omassa ryhmätilassa. Tietokoneeseen ja peleihin tutustuminen oli vienyt aikaa. Siksi päiväkotiryhmässä kasvattajat olivat tutustuneet peleihin yhdessä lasten kanssa.

Peleihin tutustuminen on tapahtunut paljolti lasten kanssa(ei välttämättä niin huono asia).

Uusien työntekijöiden perehdyttäminen KidSmart-tietokoneeseen oli koettu tärkeäksi. Myös tulevien työtovereiden aiemmat kokemukset kyseisellä tietokoneella mainittiin tärkeäksi pääomaksi tulevaa toimintaa suunniteltaessa. Toimintaa oli kehitetty kysellen ohjeita ja vinkkejä toisilta. IBM:n Sadonkorjuu mainittiin yhtenä paikkana, josta oli saanut tukea käytännön haasteisiin ja koulutuksen puutteeseen. Myös KidSmart-tietokoneen mukana tulleen ohjekirjan kerrottiin tukeneen toimintaa. Samaisessa vastauksessa mainittiin kaupungin sisäisen verkon, Ossin, merkitys vinkkien antajana. Yhteistä ryhmän keskustelua ja suunnittelua pidettiin tärkeänä. Niiden avulla oli kehitetty erilaisia toimintamalleja ryhmälle.

Kasvattajien sitoutumista oli tuettu. Sitoutuminen oli tapahtunut niin, että yhtenä kuukautena lasten toiminnassa oli painottunut tietokonetyöskentely.

Yhden sitoutuneen kasvattajan ongelma ratkaistiin niin, että KidSmartia painotettiin jossain kuussa enemmän ja saatiin sitten koko tiimi sitoutumaan paremmin.

Lasten tietokoneella työskentelyn haasteisiin oli vastattu monin eri keinoin. Peli-aikojen kellottaminen oli mahdollistanut lasten tasapuolisen pelaamisen tietokoneella. Samaisessa ryhmässä oli pelaajien nimet kirjoitettu listaan muistin tueksi kasvattajille. Lasten pelaamista oli havainnoitu erään vastauksen mukaan. Havaintojen perusteella oli rakennettu jokaiselle lapselle oma työpöytä.

Lasten mielenkiintoa oli tuettu peliaikoja vähentämällä. Toisaalta mielenkiintoa oppimiseen oli vahvistettu siten, että opettavaisen pelin jälkeen lapsi oli saattanut pelata peliä, joka oli kasvattajien mielestä ollut sisällöltään lapselle enemmän viihdyttävä. Myös kaverin antamaa tukea haastavissa ohjelmissa oli hyödynnetty. Kasvattajien kannustus niitä lapsia kohtaan, joille tietokoneella työskentely ei ollut ollut mieluista, oli ollut tärkeää.

Teknisiä haasteita, kuten vanha tulostin, oli ratkaistu käyttämällä toiminnassa apuna muistitikkuja. Tulostettava tiedosto oli siirretty muistitikulle ja työ oli tulostettu paperille toista tulostinta apuna käyttäen.

6.4 Toiminnan kehittäminen

Eka-peli mainittiin kolmessa vastauslomakkeessa. Kasvattajat olivat havainnoineet ensin uutta lapsiryhmää ja sitten arvioineet tietokoneen käyttöä, varsinkin Eka-pelin käyttöönottamista. Tulevana toimikautena ryhmässä tulisi olemaan esikoululaisia ja että he tulisivat käyttämään Eka-peliä toiminnassaan. Eka-pelin maininnut ryhmä oli aikonut vastauksensa mukaan tehostaa Ekapelin pelaamista ja organisoida sen käyttöä paremmin.

KidSmart-tietokoneen monipuolisemman käytön päivittäisessä toiminnassa. He mainitsivat, kuinka tietokoneen avulla he olisivat voineet tukea lapsia, joilla on nimeämisen vaikeuksia tai lukivaikeuksia. Toinen ryhmä kertoi halunneensa tukea lapsiryhmänsä kirjainten tunnistamista ja kirjoittamisen opettelua.

Pyrimme ottamaan vielä monipuolisemmin sen arjen toimintaan mukaan. Kolmikantakeskusteluissa ja erityisopettajan keskusteluissa ja koulutuksissa olemme saaneet vahvistusta, siitä miten kone on hyödyllinen esim. nimeämisongelmissa ja mahdollisissa lukivaikeuksissa yms.

Kahden päiväkodin kasvattajaryhmät kertoivat halunneensa kehittää lasten ottamien valokuvien hyödyntämistä. Toinen kyselyyn vastannut ryhmä mainitsi, kuinka valokuvista olisi voinut työstää satuja tai tehdä yhteiset säännöt ryhmälle. Samaisessa vastauksessa kerrottiin suunnitelmasta, kuinka kasvattajat olisivat voineet kirjoittaa lasten kanssa yhdessä kirjeen esimerkiksi isovanhemmille. Myöhemmin lapset olisivat voineet kirjoittaa kirjeitä itse.

Lapset voisivat ottaa kuvia ja niitä sitten koneen avulla työstetään eteenpäin (satuja, säännöt yms.) Kirjoitetaan kirjeitä yhdessä lasten kanssa (esim. isovanhemmille). Myöhemmin lapset voisivat itse kirjoittaa taitojensa mukaan.

Kasvattajat olivat suunnitelleet aikovansa luoda tietokoneeseen jokaiselle ryhmänsä lapselle oman kansion, johon lapsi olisi saattanut tallentaa omia tuotoksiaan. Toinen ryhmä taas ilmoitti, että oli aikonut soveltuvasti ottaa käyttöön tietokoneen ohjelmia tulevana toimikautena myös ryhmänsä pienempien lasten kanssa. Yksittäisenä mainintana oli myös tiedonhaun lisääminen netistä lapsiryhmän kanssa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa vastataan opinnäytetyön kysymyksiin: miten varhaiskasvattajat rakentavat esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen oppimisympäristön, jossa on tietokone sekä miten he edelleen kehittävät rakentamaansa oppimisympäristöä.

Engeströmiä lainaten (Engeström 2004) ekspansiivisen oppimisen ensimmäisessä vaiheessa saatetaan kyseenalaistaa koko toimintajärjestelmä. Tässä opinnäytetyössä toimintajärjestelmällä tarkoitetaan KidSmart-tietokoneen hyödyntämistä osana esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä.

Mistään vastauksesta ei suoranaisesti ilmennyt KidSmart-tietokoneen käytön ja sen tuoman oppimisympäristön kyseenalaistamista. Viitteitä siihen, ettei tietokonetta ollut koettu merkitykselliseksi osaksi toimintaa, oli kyläkin luettavissa yhdessä vastauksessa. Eräs ryhmä vastasi käyttäneensä tietokonetta oppimisen välineenä. Oppimisvälineenä käyttö voi esimerkiksi tarkoittaa tietokoneen hyödyntämistä laajasti ja pedagogisesti perustellen, osana lapsiryhmän ja lapsen oppimisympäristöä. Vastauslomakkeen vastausta ”lapset ovat tutustuneet koneessa valmiina oleviin peleihin ja ohjelmiin” voitiin tulkita siten, että tietokoneeseen ja sen eri ohjelmiin oli tutustuttu lapsen ja lapsiryhmän kanssa ehkäpä pintapuolisesti, ajattelematta syvemmin tietokoneen hyödyntämistä oppimisvälineenä.

Muutamissa vastauksissa tuotiin esille kasvattajien puutteelliset ATK-taidot ja kasvattajien vaihtuvuus ryhmässä. Ne koettiin esteenä lasten kanssa tietokoneella työskentelyyn. Vastausta voidaan tulkita siten, että kasvattajat tarvitsevat lisäkoulutusta ATK-taitoihinsa. Ilman kyseistä koulutusta Kidsmart-tietokoneen hyödyntäminen saattaa jäädä vähäiseksi. Tämä voi osaltaan vaikuttaa ratkaisevasti mediakasvatuksen toteutumiseen tai pintapuoliseen hyödyntämiseen. Perekoulutuksen ja ajan puute nimettiin muutamassa vastauksissa haasteellisiksi kohdattuina asioina. Osa vastaajista mainitsi ajan puutteen pelien sisältöihin tutustumiseen, osa taas sen, kuinka lasten tarpeet ja pelien pedagoginen tuki kohtaisivat. Johtopäätöksenä voidaan tulkita, että kasvattajat eivät ole hyödyntäneet sisäisessä verkossa Ossa olevia perekoulutuksen sivustoja tai Perekoulutuksen vuosikelloa. Toisaalta syynä voi olla se, että kasvattajat ovat tehneet valintoja ajankäyttönsä suhteen siten, ettei Kidsmart-tietokoneen hallintaan ja hyödyntämiseen ole ollut aikaa. Tällöin uutta oppimisympäristöön liitettävää osa-aluetta ei ole kyetty hyödyntämään eli ekspansiivisen oppimisen näkökulmasta voidaan puhua vielä kyseenalaistamisen vaiheesta.

Kasvattajat kertoivat, kuinka lasten erilaiset tarpeet tietokonetyöskentelyyn oli koettu haasteellisiksi. Vastausta voitiin luonnehtia ekspansiivisen oppimisen kyseenalaistamisen vaiheeseen kuuluvaksi. Lapsiryhmän rakennettu oppimisympäristö kohtasi uuden osan, KidSmart-tietokoneen. Uuden osan liittäminen edellytti kasvattajilta yhteistä keskustelua, dialogi-

suutta. Dialogisuus oli Engströmiä (Engström 2004,63) lainaten ekspansiivisen oppimisen voimavara.

Haasteeksi mainittiin myös kaikkien tasapuolinen pelaaminen koneella. Yhdessä vastauksessa mainittiin, että ajoittain ajan löytyminen KidSmart-tietokoneen käyttöön oli ollut vaikeaa, koska esiopetuspäivä oli sisältänyt paljon asioita ja tekemistä. Kyseistä vastausta saattoi tulkita myös kritiikiksi KidSmart-tietokoneen oppimisympäristöä kohtaan. Uutta oppimisen välinettä ei kyetty liittämään vanhojen, aiemmin hyväksi koettujen tiedon tuottamisen ja oppimisen menetelmien rinnalle. Ekspansiivisen oppimisen mukaan kasvattajien vastaus liittyi kyseenalaistamisen vaiheeseen. (Engström 2004, 60) Vastauksesta saattoi tulkita myös sen, etteivät KidSmart-tietokone ja lapselle ominaiset tavat toimia ja oppia kenneet kohtaamaan.

Vastauksissa oli havaittavissa kasvattajien yhteinen näkemys siitä, että lasten mahdollisuus tulostaa tietokoneella tekemiään töitä oli ollut merkityksellistä ja tärkeää. Lauseen saattoi siten tulkita kuuluvaksi jo seuraavalle ekspansiivisen oppimisen tasolle. Toisaalta, maininta siitä, että kasvattajan oli ollut vaikea havainnoida lasten tietokoneella työskentelyä, voitiin tulkita kuuluvaksi kyseenalaistamisen vaiheeseen. Kasvattajien yhteisen keskustelun myötä saatettiin lasten tietokoneella työskentelyn havainnoinnin vaikeutta todennäköisesti kehittää eteenpäin ja löytää siihen uusia menetelmiä. Osa kasvattajien kokemista haasteista oli liittynyt sekä KidSmart-tietokoneen lisävarusteisiin että sen mukana tulleisiin peleihin.

Kasvattajien kokemat haasteet KidSmart-tietokoneen liittämiseksi osaksi toimintaa kohdistuivat myös fyysiseen oppimisympäristöön. Osa esitetyistä haasteista saatettiin tulkita kuuluviksi ekspansiivisen oppimisen kyseenalaistamisen vaiheeseen. Maininta, että KidSmart-tietokone oli sijoitettu yhteen lapsiryhmän tilaan ja että tämän vuoksi päiväkodin toiset lapsiryhmät olivat käyttäneet kyseistä tietokonetta vähän, viittasi kyseenalaistamisen vaiheeseen. Toisaalta, jos tietokoneen sijoittamisesta kyseiseen ryhmätilaan oli käyty pedagogista keskustelua ja keskustelu oli tuottanut yhteisen näkemyksen tietokoneen sijoittamisesta kyseiseen ryhmähuoneeseen, on kyseessä ollut ekspansiivisen oppimisen toisen asteen ristiriita.

Myös kasvattajien maininnat KidSmart-tietokoneen huonoista kuulokkeista ja asianmukaisen tulostimen puuttumisesta voitiin tulkita kuuluneen kyseenalaistamisen vaiheeseen. Tietokoneen mukana tulleet kuulokkeet olivat mahdollistaneet lasten välisen vuorovaikutuksen. Mikäli kasvattajat eivät olleet kokeneet lasten keskustelua tärkeäksi ja merkitykselliseksi oppimista tukevaksi prosessiksi, oli kyse ekspansiivisen oppimisen kyseenalaistamisen vaiheesta. Jos kuulokkeiden epäkäytännöllisyydellä viitattiin esimerkiksi Eka-pelin pelaamiseen, oli kyseessä tällöinkin kyseenalaistamisen vaihe. Koettua ongelmaa ei ollut syystä tai toisesta ratkaistu.

KidSmart-tietokoneiden mukana tulleiden pelien toivottiin olevan sisällöltään pedagogisesti korkeatasoisempia. Nyt niiden koettiin olevan pelkästään lasta viihdyttäviä. Kommentti viittasi ekspansiivisen oppimisen kyseenalaistamiseen vahvasti. Mikäli kasvattajat olivat kokeneet pelit huonosti liitettäväksi ryhmänsä oppimisympäristöön eivätkä olleet etsineet

peleille tai ohjelmille vaihtoehtoja, voitiin tulkita kyseisen ryhmän kiinnittyneen ekspansiivisen oppimisen syklissä kyseenalaistamisen vaiheeseen. Valintaa tuki myös mediakasvatuksen tuoma kysymys siitä, tuliko tietokoneella työskentelyn olla aina opettavaista. Engeströmin (2004, 60) mukaan toisen asteen ristiriidasta on kyse silloin, kun koko toimintajärjestelmää tutkittaessa havaitaan tiettyjen tekijöiden kykenemättömyys toimia odotetulla tavalla. Tämä johtaa uuden toimintamallin kehittämiseen ja käyttöönottoon.

Vastauslomakkeiden mukaan jokainen tutkimukseen osallistunut kasvattajaryhmä oli pyrkinyt ratkaisemaan kohtaamansa haasteet siitä, kuinka KidSmart-tietokonetta hyödynnettäisiin lapsiryhmän kanssa. Uuden osan liittäminen lapsiryhmän oppimisympäristöön oli vaatinut yhteistä keskustelua ja arviointia. Ryhmien kohtaamien haasteiden ratkaisuissa oli luettavissa viitteitä Engeströmin näkemyksestä ekspansiivisen oppimisen toisen asteen ristiriidasta. Yhdessä vastauslomakkeessa kerrottiin, kuinka lasten tarpeet oli otettu uudella tavalla huomioon tietokoneella työskenneltäessä. Myös kasvattajien laatimalla nimelistalla oli haluttu varmistaa lasten tasapuolinen pelaaminen; samoin sillä, että tietokoneen käyttöä oli kelloitettu. Kasvattajien ratkaisujen perustana oli ollut kaikkien lasten tasapuolinen pelaaminen. Kyseiset ratkaisut voisivat kuulua toisen asteen ristiriitaan ekspansiivisen oppimisen näkökulmasta. Toisaalta, kasvattajien tekemiä ratkaisuja oppimisympäristön näkökulmasta voidaan pohtia lapselle ominaisten toimintatapojen kautta. Edellä mainitut toimenpiteet eivät tukeneet lapselle ominaista oppimista eivätkä synnyttäneet positiivisia oppimiskokemuksia. Kiireen tuntu ja kelloon katsominen saattoivat todennäköisesti helposti viedä yhteisen leikin ja tutkimisen ilon sekä onnistumisen tunteen.

Vastauslomakkeissa mainittiin uusien työntekijöiden perehdytys ja heidän mukanaan tuomien näkemysten tärkeys ja arvostaminen. Niistä oli tulkittavissa vahvaa dialogisuuteen luottamista sekä siten koko työyhteisön pätevyyskehittämistä. Kasvattajien kehittämisotetta voitiin luonnehtia aktiiviseksi ja innokkaaksi. Ratkaisuja koettuihin haasteisiin ja sitä myöten uusia näkemyksiä ja toimintatapoja pedagogiikan kehittämiseksi oli etsitty joko oman kasvattajaryhmän kanssa tai yksin. Kyseessä oli ekspansiivisen oppimisen toisen asteen ristiriita. (Engeström 2004, 60.)

Eräs ryhmä oli korvannut huonosti toimivan tulostimen siten, että töitä oli tulostettu toisen tulostimen avulla muistitikkua apuna käyttäen. Tämä voitiin tulkita kuuluvaksi kyseenalaistamisen vaiheeseen, koska huonosti toimivan tulostimen tilalle ei ollut hankittu uutta. Toisaalta vastaus voitiin liittää myös toisen asteen ristiriitaan. Töitä tulostettiin muistitikkua hyväksi käyttäen toisen tulostimen avulla. Engeströmin mukaan (2004, 62–63) ekspansiivinen oppiminen on prosessi, jonka myötä vanhat toimintatavat kehittyvät tarkoituksenmukaisiksi. Vanhan ja uuden toimintatavan yhdistymisessä ilmeneviä ristiriitoja tulee pitää toiminnan kehittämisen näkökulmasta voimavarana. Engeström kuvaa syntyneitä ristiriitoja ”voimalllähteenä” ja ”elämän ja kehityksen välttämättömänä ominaispiirteenä” (Engeström 2004, 63.).

Päiväkotiryhmien antamat vastaukset tukivat tätä näkemystä. Jokainen tutkimukseen osallistunut kasvattajaryhmä kuvasi lapsiryhmänsä oppimisympäristön muutoksen rakentumista. Muutokset olivat lasten tietokoneelle työskentelyyn kohdistuvia, kuten työskentelyn ajan seuraaminen, lapselle tarkoituksenmukaisten pelien valikoiminen sekä itse tietokoneella työskentelyyn kannustaminen tai sen rajoittaminen. Muutokset liittyivät myös kasvattajien toimintaan. Näitä olivat tietokoneen hyödyntäminen painotetusti tiettyinä ajankohtina toimikauden aikana. Kasvattajat määrittelivät yhdessä havaintojensa myötä lapselle sopivat tietokonepelit. Hyvänä uutena toimintamuotona mainittiin myös se, että KidSmart-tietokoneen peleihin tutustuttiin yhdessä lasten kanssa. Tämä voidaan myös tulkita lasten osallisuuden lisääntymisenä tai tukemisena. Lapsi tutustuu, kuten vastauksessa kuvattiin, yhdessä aikuisen kanssa tietokoneen peleihin ja saa näin näkökulmansa ja ajatuksensa kuulluiksi.

Vastauksista oli luettavissa tietokoneen liittämisessä osaksi oppimisympäristöä ilmenneet haasteet sekä niiden ratkaisut. Merkityksellisenä tekijänä lapsiryhmän oppimisympäristön kehittämisessä ilmeni kaikista vastauslomakkeista kasvattajien yhteinen pohdinta ja arviointi esiin tulleista haasteista ja niiden ratkaisuista. Tätä voitaneen pitää pedagogiikan kehittämisen ytimenä. Toiminta viittasi suoraan ekspansiivisen oppimisen oppimisykliin. Vanhaan pedagogiseen toimintakulttuuriin liitettiin yhdessä luodun uuden näkemyksen myötä uusia asioita. Pedagogisen oppimisympäristön kehittämisen näkökulmasta sillä, kuinka kauan päiväkodissa oli ollut KidSmart-tietokone, ei ollut suoranaista yhteyttä oppimisympäristön muutokseen. Tästä voitaneen tehdä johtopäätös, että merkityksellisenä tekijänä tietokoneen liittämisessä osaksi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen oppimisympäristöä on kasvattajaryhmän yhteinen näkemys asian tärkeydestä.

Saamistani vastauksista ilmeni, etteivät tekemäni Perehdytyksen vuosikello ja Kisälli-Oppipoika -malli olleet kenneet tukemaan kasvattajia liittämään tietokonetta toimintaansa. Myöskään sisäiseen verkkoon KidSmart-tietokoneille luodut sivustot eivät olleet tukeneet kasvattajia toivotulla tavalla. Viitteitä siitä, että neuvoja ja ideoita oli toisilta kyseisen tietokoneen käyttäjiltä saatu, oli luettavissa muutamista vastauksesta. Voi tietysti olla, että mainintoja ei enempää ollut kysymysten asettelustani johtuen.

Kasvatuskumppanuus tukee lasta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 32). Parhaimmillaan kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät vanhempien tietämys omasta lapsestaan ja kasvattajien ammatillinen osaaminen. Kasvatuskumppanuutta ei mainittu yhdessäkään saamassani kyselylomakkeen vastauksessa. Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisen näkökulmasta ei ollut myöskään mainintoja. Tästä voitaneen päätellä, että mediakasvatus sisältöineen, menetelmineen ja tavoitteineen ei ole vielä ylittänyt kasvattajien ja vanhempien väliseen yhteistyöhön.

Muutamissa vastauksessa mainittiin, kuinka lapsiryhmän vanhemmat olivat opettaneet ryhmänsä nuoremmille lapsille tietokoneessa olleita pelejä tai perehdyttäneet tietokoneella työskentelyyn. Vastaukset voidaan liittää mielestäni selkeästi Muhosen (Muhonen 2001, 43–45) näkemykseen siitä, kuinka tietokonetta voidaan hyödyntää yhteistoiminnallisen oppimisen nä-

kökulmasta, samoin maininnat yhteisen lehden tai kirjan tekemisestä sekä tiedon hankkimisesta liittyen yhteisiin projekteihin. Kasvattajien vastauksista voitaneen myös tulkita, että KidSmart-tietokone oli liitetty luontevaksi osaksi oppimisympäristöä tukien mediakasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä.

Edellä mainittua työskentely menetelmää, jossa lapsi opettaa toista lasta pelaamaan tietokonepelejä tai perehdyttää tietokoneella työskentelyyn, voidaan myös lähestyä digitaalisen osallisuuden ja lukutaidon näkökulmasta. Tähän viittaavat vastauslomakkeiden maininnat omien sanojen kirjoittamisesta ja harjoittelemisesta. Myös yhteisten lehtien ja kirjojen kirjoittaminen ohjaavat vahvasti lasta kohti digitaalisen osallisuuden kokemista.

Pieni lapsi oppii leikkien, liikkuen, tutkien ja taiteellisesti ilmaisten ja koken. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2009, 20.). Lapset olivat vierailleet Papunetin sivustoilla. Sivustoja oli hyödynnetty pelejä pelaten ja tarinoita kuunnellen. Missään vastauksessa ei ilmennyt, että kasvattajat olisivat hyödyntäneet KidSmart-tietokonetta leikin tukemisen ja leikin rikastuttamisen näkökulmasta. Ainoina mainintoina oli tietokoneen hyödyntäminen leikkimaailmoissa. Vastauksissa kasvattajat kertoivat, kuinka aikuisen ja lasten yhteistä leikkiä oli tuettu KidSmart-tietokoneella. Tästä voitaneen päätellä, että kasvattajat tarvitsevat tukea ja lisää tietoa hyödyntääkseen KidSmart-tietokonetta laajemmin oppimisympäristössä leikin tukemisen ja rikastuttamisen näkökulmasta. Leikin tukemisesta ja rikastuttamisesta ei ollut mainintoja tulevana toimikautena toiminnan kehittämisen näkökulmasta liittyen KidSmart-tietokoneisiin.

Yhdessäkään vastauksessa ei mainittu, että liikkumista lapsen oppimisen ja toimimisen muotona olisi tuettu tietokoneen avulla. Myöskään toiminnan kehittämisen näkökulmasta tulevana toimikautena ei tietokoneen hyödyntämistä mainittu. Tästä voidaan päätellä, etteivät kasvattajat vielä syystä tai toisesta olleet kyenneet tukemaan liikuntakasvatusta tietokoneen avulla tai toisinpäin. Syynä voi olla vähäinen tietokoneiden hyödyntämisen aika tai pitäytyminen perinteisissä työskentelymalleissa. Toisaalta, lasten osallisuuden kasvun myötä voidaan ajatella, että tietokonetta hyödynnetään jatkossa myös liikkumisen näkökulmasta.

Samoin vastauksista ilmeni, kuinka tulevana toimintakautena KidSmart-tietokoneen hyödyntäminen laajenisi jollain tasolla tukemaan mediakasvatusta. Esimerkkeinä tästä kertoivat maininnat siitä, kuinka lasten ottamia valokuvia voisi hyödyntää toiminnassa. Tämä saattoi tarkoittaa, että kasvattajat kykenisivät tulevana toimintakautena hyödyntämään tietokonetta laajemmin suunnitellessaan ja toteuttaessaan ryhmälleen tavoitteellista toimintaa. Esimerkkeinä mainittakoon tietokoneen hyödyntäminen tietojen hankinnassa liittyen erilaisten projektien toteuttamiseen, kuten omien kirjojen valmistamisen, kirjojen kirjoittamisen. Voitaneen siis todeta että kasvattajat olivat hyödyntäneet KidSmart-tietokonetta oppimisen välineenä pelkän pelikoneen sijasta. KidSmart-tietokone oli tuonut oppimisympäristöön lapsille merkityksellisen ja mielekkään lisän.

8 POHDINTA

Matkani tämän opinnäytetyön kanssa on ollut pitkä. Marraskuussa 2010 esittelin Ideapaperiseminaarissa ajatuksiani Hämeen ammattikorkeakoulussa. Samassa kuussa, hieman aikaisemmin, olin lähettänyt Hyvinkään päivähoiton johtajalle sähköpostitse ajatukseni tulevasta opinnäytetyöstä. Hän oli myöntäväinen opinnäytetyöni aiheeseen. Tarkoitukseni oli valmistua seuraavana keväänä, mutta työssäni tapahtuneet muutokset viivästyttivät suunnitelmieni mukaisen opintojen etenemisen. Samoin tapahtui syksyllä 2012 työkenttäni laajentuessa oleellisesti. Päätökset opintojeni siirtämisestä olivat helppoja, koska olin opiskeluni alusta alkaen laittanut päätoimisen työni etusijalle. Tästä linjauksesta olen pitänyt hyvin tarkasti kiinni. Suurena haittapuolena on todettava, että tekemäni tutkimus tulee julki vasta lähes vuoden jälkeen sen tekemisestä. Toivon silti, että tämä opinnäytetyö herättäisi lukijoissa uusia kysymyksiä ja tukisi rohkeissa päätöksissä.

Opinnäytetyön haasteellisimmaksi kokemani asia oli oppimisympäristökäsitteen avaaminen. Useiden eri vaiheiden myötä päätin pitäytyä alkuperäisessä suunnitelmassani ja avata lapselle ominaiset ja mielekkäät tavat toimia ja oppia. Siksi tässä opinnäytetyössä osana oppimisympäristöä on avattu leikki, liikkuminen, tutkiminen ja taiteellisesti kokeminen ja ilmaiseminen. Toiveeni on, että kasvattajat saavat edellä mainittujen käsitteiden avaamisen myötä uusia näkökulmia ja ajatuksia oman työnsä arvioimiseen ja kehittämiseen.

Pohtiessani mahdollisia jatkotutkimuksen aiheita opinnäytetyölleni löysin useita mielenkiintoisia aiheita jatkotyöstettäväksi. Olisi mielenkiintoista tietää, kuinka oppimisympäristön kehittäminen on edennyt, tulisivatko Engeströmin oppimissyklit esille ja millaisia ne olisivat. Toisaalta Hyvinkään kaupunki sai syksyllä 2012 lahjoituksena muutamia KidSmart-tietokoneita lisää. Kyseiset tietokoneet oli lahjoitettu hyödynnettäväksi erityisvarhaiskasvatuksessa. Olisi erittäin mielenkiintoista tutkia, millaisia vastauksia kyselylomakkeeni kautta voisi saada ja mitä yhteneväisyyksiä tai eroavaisuuksia vastauksista ilmenisi.

Tutkimustani voisi jatkaa siirtämällä sen kohteeksi lapsiryhmät tai yksittäiset lapset. Olisi mielenkiintoista tutkia ja osoittaa, kuinka oppimisympäristössä tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet lapsen tai lapsiryhmien osallisuuteen. Toisaalta jatkotutkimukset voisivat liittyä vanhempien ja kasvattajien väliseen kasvatuskumppanuuteen ja siihen, miten mediakasvatuksen tavoitteet ja sisällöt tukisivat tätä merkityksellistä yhteistyötä.

Lukiessani kehittämäni Perehdytyksen vuosikelloa huomaa kulkemani matkan KidSmart-tietokoneen ja mediakasvatuksen kanssa. Muutamat vuosikellon termit ja sanat kuulostavat nyt kankeilta ja keskeneräisiltä. Ne kertovat minulle kulkemastani tiestä ja pedagogisen ajatteluni kehittymisestä. Tietokoneen hyödyntäminen lapsiryhmän kanssa tehdyssä toiminnassa lähenei ja sulautui vähitellen luontevasti mediakasvatuksen sisältöi-

hin ja tavoitteisiin. Niiden myötä halusin kehittää lapsen ja lapsiryhmän osallisuutta. Lapselle osallisuus on paljon enemmän kuin yksittäiset valinnat, joihin lapsi voi toiminnoissa osallistua. Osallisuus varhaiskasvatuksessa on lapsena kohdatuksi ja kuulluksi tulemistä. Päiväkodissa osallisuus on nähtävissä joskus hyvin pieninä tekoina. Näiden näennäisesti pieniltä tuntuvien, mutta sisällöllisesti suurten tekojen tai lauseiden sanamuodot ovat kytketyt näkemykseen osallisuuden tunteen väkevästä voimasta. Osallisuus tukee osaltaan lasta kasvuun ainutlaatuiseksi ihmiseksi.

Helena Lehtimäen (Lehtimäki 2012, 33) artikkelissa esiteltiin Future Classroom Lab. Se on European Schoolnetin aloittama hanke. Hanke esiteltiin marraskuussa 2012 Brysselissä, Media & Learning konferenssissa. Artikkelissa kerrotaan, kuinka opettajien kyky ja rohkeus hyödyntää eri mediatekniikoita opetustilanteissa on merkityksellinen. Konferenssissa opetustyötä tukemaan rakennetussa laboratoriossa tulevaisuuden luokahuoneessa opettajat saivat kokeilla mediatekniikoita yhdessä. Tuloksena syntyi ryhmäprojekteja, joita opettajat saattavat myöhemmin hyödyntää oppimateriaaleissansa. Artikkelin mainitaan yhdysvaltalainen kirjailija Andrew Keen. Hänen mukaansa ”Euroopassa puhutaan vielä medianlukutaidoista, kun pitäisi puhua kyvystä analysoida dataa”. Keenin kerrotaan ennustavan, että tulevaisuudessa nuoret hylkäävät niin koulutuksen kuin teknologiankin. Näkemystä tukee kehityspsykologian professori Edith Ackerman, jonka mukaan eurooppalainen näkemys oppimisesta painottuu tiedon siirtämiseen. Tilaa luovalle ajattelulle ei ole.

Luettuani kyseisen artikkelin pohdin, mitä Keenin (2012, 33) näkemys tarkoittaa meille varhaiskasvatuksessa työskenteleville kasvattajille ja sitä, kuinka meidän tulisi kasvattaa ja tukea lapsia, jotta toimintamme johtaisi Keenin mukaisiin taitoihin. Kysymykset ovat mielenkiintoisia ja tulevaisuudessa lähdän niihin mahdollisesti vastauksia etsimään.

”Lasta ei kasvateta siksi, että hän olisi
mahdollisimman mukava ja vaivaton meille,
vaan siksi, että hän terveenä ja väkevänä
voisi täyttää tulevan paikkansa ja löytää itsensä.”
Maria Jotuni (1949)

LÄHTEET

Ahola, A. 2007. Lomaketutkimusprosessi. Teoksessa Viinamäki, L & Saari, E. (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 47–70.

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Riika: Vastapaino.

Engeström, Y. 1995. Kehittävä työntutkimus. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Engeström, Y. 2004. Ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskäsittely työssä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Esiopetuksen perusteet 2010. Tampere: Juves Print – Tampereen Yliopistopaino Oy.

Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) 2006. Toiminnasta tietoon – Toimintatutkimuksen menetelmät ja toimintatavat. Vantaa: Dark Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.

Hyvinkään esiopetuksen suunnitelma 2004.

Hyvinkään kaupungin Esiopetuksen opetussuunnitelma 2011.

Hyvinkään Varhaiskasvatussuunnitelma 2006.

Jotuni, M. 1984. Maria Jotunin aforismit. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset, 244.

Kotilainen, S. 2002. Kasvattaja lapsen tulkkina mediaympäristössä. Teoksessa Sintonen, S. (toim.) Median sylissä kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Tampere: Tammer-Paino Oy, 37–39.

Kotilainen, S. 2011. Lasten mediabarometri 2010: 0-8vuotiaiden lasten mediankäyttö Suomessa. Mediakasvatusseuran julkaisuja 1:2011. Iisalmi: Painotalo Seiska Oy, 6-8.

Kupiainen, R. & Sintonen, S. 2009. Medianlukutaidot, osallisuus, mediakasvatus. Helsinki: Hakapaino.

Kylmänen, T. 2010. Mediamylly. Latvia: Livonia Print.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36.

Viitattu 30.3.2012.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

Lehtimäki, H. 2012. Luonnontiedettä legoilla. Opettaja 35/2012, 32–33.

Liiten, M. 2012. Esiopetuksen laatu on kirjava. Helsingin Sanomat 18.8.2012, A5.

Mediakasvatus varhaiskasvatuksessa.

Viitattu 26.4.2013.

http://www.kerhokeskus.fi/easydata/customers/kerhokeskus/files/mediakasvatus./mediakasvatus_varhaiskasvatuksessa_verkkoversio.pdf

Muhonen, H. 2001. Lasten yhteistoiminnallisuus avoimessa tietokoneympäristössä. Teoksessa Kangassalo, M. (toim.) Tietokonetekniikan mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Edita Oyj, 43–55.

Nesbitt, B. 2007. A Vision of K-12 Students Today.

Viitattu 30.3.2013.

http://www.youtube.com/watch?v=_A-ZVCjfWf8

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Viitattu 30.3.2013

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628>

Sintonen, S. 2002. Median sylissä, kirjoituksia lasten mediakasvatuksesta. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Sintonen, S. 2012. Susitunti kohti digitaalisia lukutaitoja. Tampere: Tammerprint.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2009. 2. p. Helsinki: Stakes. Oppaita 56.

Vilkkä, H. 2006. Tutki ja havainnoi. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy.

Wuorisalo, J. 2010. Sosiaalinen media oppimisen tukena - matkalla kohti avoimia, verkottuneita ja liikkuvia oppimisympäristöjä. Teoksessa Meriranta, M. (toim.) Mediakasvatuksen käsikirja. Kuopio: UNIPress, 93–94.

13.12.2010 lto Anne Knape

Tämän vuosikellon tarkoitus on tukea ja opastaa kasvattajia luomaan lapsiryhmänsä oppimisympäristöön paikka lasten pedagogiselle tietokoneelle.

Vuosikellossa kuukausittain olevat toimintaan liittyvät ehdotelmat ovat vain viitteellisiä ideoita kasvattajille. Esimerkkien ja ideoiden tarkoitus on herättää kasvattajat pohtimaan ja rakentamaan ryhmälleen näköistään tavoitteellista toimintaa.

– KIDSMART-PEREHDYTYKSEN VUOSIKELLO
LOKAKUU 2010

- ”Sadonkorjuu”-koulutustilaisuus Helsingissä

MARRASKUU 2010

- ”Kisälli-oppipoika”- mallin luominen
- Perehdytystilaisuus Martintalon päiväkodissa 19.11.

JOULUKUU 2010

- Työryhmän ensimmäinen kokous: perehdytettävien päiväkotien jakaminen
- Sähköpostiryhmien luominen
- Sivustojen luominen Ossiin
- Työpöydän hankinta uusiin lahjoitus koneisiin
- KidSmart – kansion monistaminen yksiköihin
- Perehdytyksen vuosikello valmis

TAMMIKUU 2011

5. LAPSELLE OMINAISET TAVAT TOIMIA

Lapsella on luontainen tarve leikkiä. Liikkuminen, tutkiminen ja eri taitteen alueisiin liittyvä itsensä ilmaiseminen ovat lapselle ominaisia tapoja toimia ja kaikki tämä toteutuu leikin motivoimana. Kasvattajien tulee ottaa tämä huomioon suunnitellessaan lasten toimintaa. Tässä kokonaisuudessa toteutuu kielen merkitys, sisällölliset orientaatiot ja lapsen oppiminen. Varhaiskasvatusympäristö on suunniteltava sellaiseksi, että lapselle ominaiset tavat toimia mahdollistuvat.

Lähde: Hyvinkään varhaiskasvatussuunnitelma

2.3 Oppimisympäristö

Esiopetuksen oppimisympäristöllä tarkoitetaan fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista ympäristöä, jossa toiminta toteutuu. Oppimisympäristössä on keskeistä opettajan ja lapsen välinen sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus, erilaiset toimintatavat ja oppimistehtävät. Esiopetuksessa lapsikeskeisyys edellyttää ohjaavaa kasvattusta, jossa aikuinen asettaa lapselle rajoja ja lapseen kohdistetaan odotuksia ja vaatimuksia. Hyvä oppimisympäristö ohjaa lapsen uteliaisuutta, mielenkiintoa ja oppimismotivaatiota sekä tukee hänen aktiivisuuttaan ja itseohjautuvuuttaan. Se tukee monipuolisesti lapsen kasvua ja oppimista sekä oman toiminnan arviointia. Se tarjoaa lapselle tilaisuuksia leikkiin, muuhun toimintaan ja omaan rauhaan. Se on myös kieliympäristönä virikkeinen ja siinä pystytään järjestämään lapsenkielistä kehitystä tukevaa toimintaa.

Oppimisympäristössä tulee vallita iloinen, avoin, rohkaiseva ja kiireetön ilmapiiri. Työvälineiden ja materiaalien tulee olla lasten ulottuvilla. Oppimisympäristön varustus tukee myös lapsen kehittymistä nykyaikaisen tietoyhteiskunnan jäseneksi. Hyvä oppimisympäristö on terveellinen ja tukee monipuolisesti lapsen turvallisuutta. Oppimisympäristön tulee olla myös esteettisesti miellyttävä. Yhteistyössä esiopetuksen toteuttamiseen osallistuvan henkilöstön, huoltajien ja lasten kanssa opettaja suunnittelee, toteuttaa ja arvioi toimintaa, joka johtaa lapsen tunteiden, taitojen ja tietojen kehittymiseen sekä laajentaa lapsen ja samalla koko ryhmän kiinnostuksen kohteita

Lähde: Esiopetuksen perusteet 2010

- Henkilöstön ohjeistus: Ajatus, että kasvattajat tutustuvat tietokoneeseen ensin yksin. Tämän jälkeen tiimi rakentaa yhdessä oppimisympäristön pohjautuen esiopetuksen perusteiden 2010 oppimisympäristölle asetettuihin näkemyksiin.
- Apuna ja tukena toimivat tarvittaessa perehdyttäjiksi sovitut vastuuhenkilöt. Perehdytys tapahtuu pääsääntöisesti Ossin välityksellä.

1. Jokainen kasvattaja tutustuu vuorollaan ennalta sovittuun osioon yksin. Tiimipalaverissa jokainen jakaa oppimaansa muille tiimin jäsenille. Näin kaikille syntyy käsitys tietokoneen sisältämistä ohjelmista.
2. Mitkä ovat kevätkauden tavoitteet ryhmällemme lapsille, kun yhtenä oppimisympäristön uutena osana on tietokone? Kuinka tietokone tukee lapsiryhmän sosiaalisten suhteiden kehittymistä?

1.2 Yleiset kasvatuksen ja oppimisen tavoitteet

Lapsi oppii pohdintaa oikeasta ja väärästä. Hänen toimimisensa vastuuntuntoisena yhteisön jäsenenä vahvistuu. Hän harjoittelee yhteiselämän pelisääntöjä ja sitoutumista niihin.

3.2.5 Terveys

...Toiminnalla ja tapakasvatuksella lasta ohjataan myönteisiin ihmissuhteisiin ja tunne-elämän terveyteen sekä välttämään väkivaltaa.

– *Lähde: Esiopetuksen tavoitteet 2010*

Tavoitteet ovat konkreetteja, joihin vahvasti sitoudutaan. Tavoitteet koskevat lapsia ja kasvattajia. Millaisia mahdollisia uusia käytänteitä tarvitsette tavoitteiden saavuttamiseksi? Kuinka mahdollisten uusien käytänteiden juurtumista tuetaan ryhmätasolla? Kuinka uusia päiväkoteja perehdyttävät yksiköt sopivat Ossin kautta tapahtuvasta perehdytyksestä?

3. Tietokoneen esittely lapsiryhmälle: kuinka tuotte tietokoneen osaksi lapsiryhmän oppimisympäristöä siten, että se on tasavertainen muiden osien kanssa? Kuinka sovitte lasten kanssa käytänteistä? Vuorot ja niiden jakaminen – kuinka ratkaisut tukevat tämän lapsiryhmän tavoitteiden saavuttamista? Juonellisuuden käyttö?
4. Mitkä tai mikä ohjelmista sopisivat ensimmäiseksi omalle ryhmälle?
Kuinka valittu ohjelma tai ohjelmat opetetaan lapsille?
5. Kuinka lapsen erityisen tuen tarve huomioidaan?

4 Kasvun ja oppimisen tuki esiopetuksessa

Ensisijaisesti tuetaan lapsen myönteisen minäkuvan ja terveen itsetunnon kehittymistä sekä huolehditaan tasavertaisesta jäsenyydestä ryhmässä. Työskentelyn tulee olla leikinomaista, lapsen kehitystasosta lähtevää toiminnallista ryhmä- ja yksilöohjausta. Se edistää lapsen kognitiivista, erityisesti kielellistä, sekä sosioemotionaalista kehitystä, valmiuksia uusien asioiden oppimiseen ja ehkäisee ennalta oppimisvaikeuksia. Esiopetuksen ja tuen järjestämisen lähtökohtana ovat sekä esiopetusryhmän että kunkin lapsen vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet.

Lähde: Esiopetuksen perusteet 2010

Ekapeli yhtenä tukitoimena esiopetusikäisillä, maahanmuuttaja lapsilla?

Ekapeli-maahanmuuttaja

Lukemistaidoissaan tukea tarvitsevien lasten avuksi kehitetystä Ekapeli-oppimispelistä on julkaistu erityisesti maahanmuuttajalapsille suunnattu versio. Uusi peli ottaa huomioon vieraista kieliryhmistä tulevien ja erityisesti maamme suurimman maahanmuuttajaryhmän eli venäjänkielisten maahanmuuttajalasten ongelmakohtia suomen kielen oppimisessa.

Lähde:

<http://www.lukimat.fi/lukeminen/materiaalit/ekapeli/ekapeli-maahanmuuttaja>

Suomi toisena kielenä-opetus

Suomi toisena kielenä – opetuksen tavoitteena on tarjota lapselle mahdollisuus oppia arkielämän perusanastoa ja käyttää suomen kieltä luontevasti eri tilanteissa. Lapsen edistyessä tavoitteena on, että hän ymmärtää ja käyttää aktiivisesti suomea ja harjoittelee oikeita suomen kielen rakenteita. Suomen kielen opetus nivoutuu pääosin esiopetuksen suunniteltuun arkeen ja luonnollisiin vuorovaikutustilanteisiin. Leikin ja toiminnallisten opetusmenetelmien käytöllä pienryhmissä vahvistetaan suomen kielen ja oppimisvalmiuksien kehittymistä.

Lähde: Hyvinkään kaupungin esiopetuksen suunnitelma 2010

6. Kuinka avaamme uutta oppiympäristöämme päiväkodin muille kasvattajille?
7. Päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelman päivitys: Tietokoneen huomioiminen osana oppimisympäristöä ja mediakasvatusta
8. Tietokoneoppimisympäristölle asetettujen tavoitteiden kirjaaminen ryhmäkohtaisesti kevätkauden toimintasuunnitelmaan.
—
9. Kuinka tiedotatte vanhemmille uudesta oppimisympäristönne osasta? Kirje jossa kerrotte toimintojen linkittymisen päiväkodin arvoihin, toiminta-ajatuksen, tavoitteisiin? Menetelmät? Vanhempainilta? Tutustuminen KidSmart tietokoneeseen henkilökohtaisesti? Lapset esittelevät vanhemmilleen tietokoneen?
10. Suunniteltu ja toteutettu toiminta arvioidaan tiimipalaverissa, aikaa varataan 10 min. Kirjataan arviointi ja kehitetään toimintaa arvioinnin perusteella. Ossin hyödyntäminen pulmatilanteissa.
11. Huoltajan suostumus lapsen Ekapeliin viemiseksi. Tarvittava materiaali Ossissa.
12. Viisi vuotiaalle lapsille oma harjoitusohjelma, Numerorata.
Lähde:
<http://www.lukimat.fi/matematiikka/materiaalit/Tietokoneohjelmat/numerorata>

HELMIKUU 2011

- Perehdytys koulutus Martintalon ATK-luokassa Ekapeliin, kasvattajille vanhempien luvat mukana 16.2. klo 13–15
- Omien töiden esittelyä ja jakamista toisille Ossissa
- Tiimipalaverissa arviointi ja toiminnan mahdollinen muokkaaminen
- Villen Ihmetalo

MAALISKUU 2011

- Ekapeli äidinkielen pelaaminen alkaa
- Tiimipalaverissa arvioinnin pohjalta toiminnan rakentaminen loppu kevääksi

HUHTIKUU 2011

- Ekapeli äidinkieli
- Toisen vastuuhenkilön valinta yksikköön
- Äitienpäiväkortin tekeminen?

TOUKOKUU 2011

- Ekapeli matematiikka
- Kutsukortin tekeminen kevätkuuhliin?
- Työryhmän kokoontuminen, arvioinnin aika

KESÄKUU 2011

- Toimintakertomuksen kirjoittaminen, toimikauden kokonaisuuden arviointi
- Toimintasuunnitelman laatiminen yksikkötasolla seuraavalle toimikaudelle
- Tietokone osana kesäpäivystyksen oppimisympäristöä, toiminnan suunnittelu (työryhmä?)

HEINÄKUU 2011

- Tietokone siirretään kesäpäivystys päiväkotiin mukaan ja perehdytystä annetaan uusille kasvattajille
- Tietokone osana kesäpäivystyksen toimintaa
- Perehdytystä tarvittaessa niille kasvattajille, jotka tulevana toimikautena työskentelevät ryhmänsä kanssa KidSmart- tietokoneiden parissa. Mikäli tietokone ei ole kesäpäivystys päiväkodissa mukana, sovimme perehdytyksestä esimiehen kanssa erikseen.

ELOKUU 2011

- Työryhmän kokoontuminen, linjojen luominen tulevalle toimikaudelle kaupunkitasolla
- Ryhmäkohtaiset toimintasuunnitelmat
- Lasten erityisen tuen huomioiminen ryhmätasolla
- ”Lapselle luontainen tapa oppia”, tarkoituksena on, että toiminta linkittyy vasun ohjeistukseen lapselle ominaisesta tavasta oppia: ”liikkuen, ”leikkien”, ”tutkien” ja ”taiteellisesti ilmaisten ja kokien”
- Mediakasvatuksen huomioiminen
- Ekapelin tutkimuksen alkaminen?

SYYSKUU 2011

- Toimintasuunnitelman teko
- Tietokoneen esittely lapsiryhmälle osana oppimisympäristöä
- Lapselle luontainen tapa oppia...
- Niilo Nupikan sieniseikkailu

LOKAKUU 2011

- Lapselle luontainen tapa oppia...
- Isänpäiväkortin tekeminen
- Sadonkorjuu- koulutus Helsingissä

MARRASKUU 2011

- Lapselle luontainen tapa oppia...
- Martintalossa palaute/arviointi kokous perehdytyksen vuodesta 2011- suuntaviivojen luominen vuodelle 2012

JOULUKUU 2011

- Lapselle luontainen tapa oppia...
- Kirje joulupukille

Lähteet:

Esiopetuksen perusteet 2010

Hyvinkään kaupungin esiopetuksen suunnitelma 2004

Hyvinkään varhaiskasvatussuunnitelma

Kurki Leena, Kasva vapaaksi, Kirjapaja 2004

LukiMat-hanke Jyväskylän yliopisto, <http://www.lukimat.fi/>

Valpola Anneli, Organisaatiot yhteen muutosjohtamisen käytännön keinot, WSOY 2004

Kysymyslomake kasvattajaryhmälle liittyen opinnäytetyöhön ”Tietokone osana esiopetuksen ja varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä Hyvinkäällä”

1. Kuinka kauan päiväkodissanne on ollut KidSmart-tietokone?
2. Kuinka kauan ryhmänne kasvattajat ovat käyttäneet KidSmart-tietokonetta osana oppimisympäristöä?

3. Mitä olette tehneet yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän kanssa KidSmart-tietokoneella?

[illegible]

4. Millaisia haasteita olette toiminnassanne kohdanneet?

[illegible]

5. Miten olette ratkaisseet mahdolliset haasteet?

[illegible]

6. Miten aiotte kehittää KidSmart-tietokoneen hyödyntämistä toiminnassanne?

[illegible]

Kiitos vastauksistanne!

